

Diyanet-SenTV
GYS

HADİS KONU ANLATIMI

Tasarım ve Sunum:
Hüseyin Kazan

Diyanet-SenTV

HADİS KAVRAM HARİTALARI

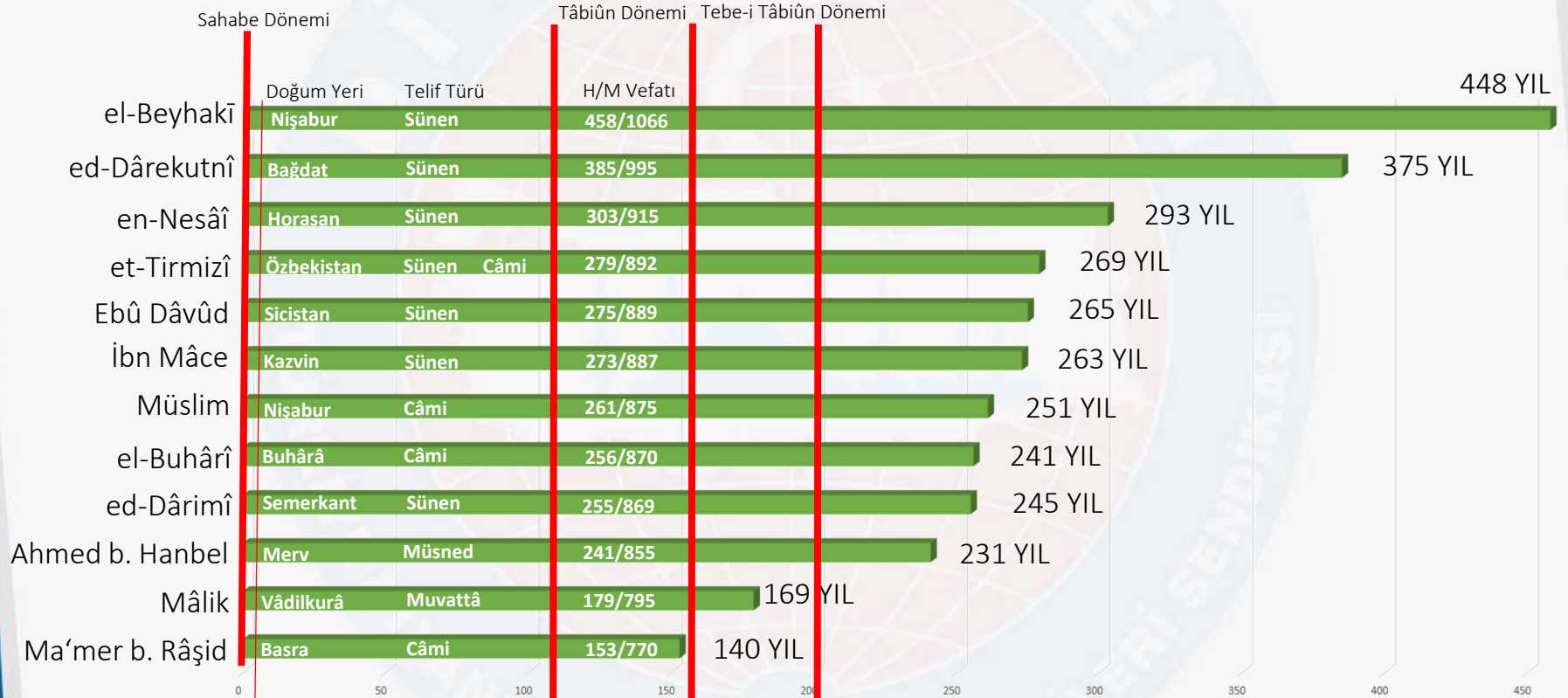

HADİS MÜELLİFLERİNİN DOĞDUKLARI YERLER

HADİS MÜELLİFLERİNİN DOĞUM YERLERİ, ESER TÜRLERİ VE 632'DEN SONRA YAŞADIKLARI DÖNEMLER

H.10; M. 632
Hz. Muhammed'in Vefatı

HADİSE GİRİŞ

ALLAH'A ATFEN RİVAYETLER

MÛTEVATİR, İNANÇ VE HUKUKTA DELİLDİR

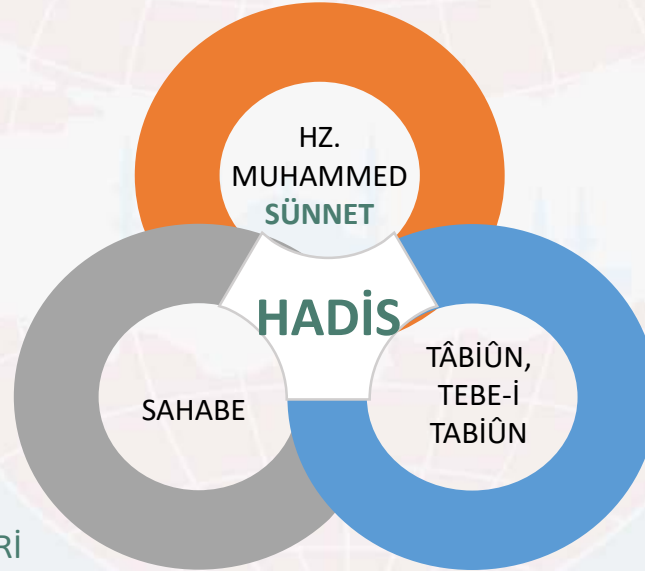
ÂHAD, İNANÇ VE HUKUKTA DELİL DEĞİLDİR.

ZAYIF HADİSİN KUR'AN'A UYGULUĞUNA BAKILIR.

UYDURMA RİVAYETE İTİBAR EDİLMEZ.

MERFU': SÖZLERİ, FİLLERİ, TAKRİRLERİ

NAKİLLER

DİNÎ DELİL DEĞİLDİR

DİNÎ DELİL DEĞİLDİR

MEVKÛF: SÖZLERİ, FİLLERİ, TAKRİRLERİ

MAKTU': SÖZLERİ, FİLLERİ, TAKRİRLERİ

Diyanet-SenTV

ALLAH'A ATFEN RİVAYETLER

MÛTEVATİR, İNANÇ VE HUKUKTA DELİLDİR

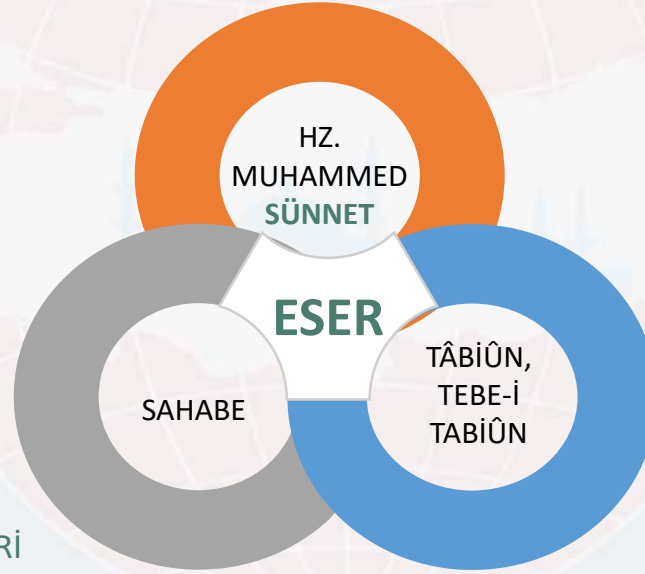
ÂHAD, İNANÇ VE HUKUKTA DELİL DEĞİLDİR.

ZAYIF HADİSİN KUR'AN'A UYGULUĞUNA BAKILIR.

UYDURMA RİVAYETE İTİBAR EDİLMEZ.

MERFU': SÖZLERİ, FİLLERİ, TAKRİRLERİ

TÛM RİVAYETLER

DİNÎ DELİL DEĞİLDİR

DİNÎ DELİL DEĞİLDİR

MEVKÛF: SÖZLERİ, FİLLERİ, TAKRİRLERİ

MAKTU': SÖZLERİ, FİLLERİ, TAKRİRLERİ

Diyanet-SenTV

EN SON H. 110 TARİHİ

EN SON H. 150 TARİHİ

EN SON H. 180 TARİHİ

SAHÂBE,

TÂBİÛN

VE

TEBE-İ TÂBİÛN'DAN

ŞAHISLARINA AİT

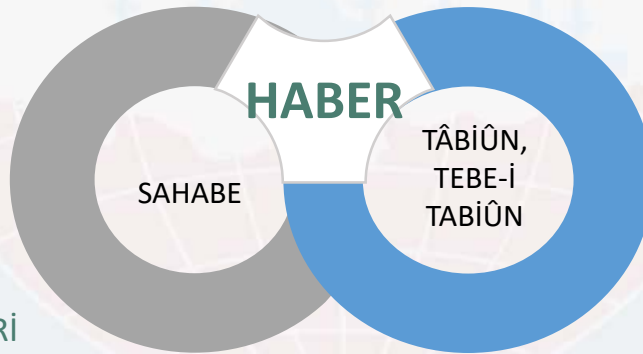
SÖZLER, FİİLER, TAKRİRLER

...

ÇOĞULU, AHBÂR

NAKİLLER

DİNÎ DELİL DEĞİLDİR

DİNÎ DELİL DEĞİLDİR

MEVKÛF: SÖZLERİ, FİİLERİ, TAKRİRLERİ

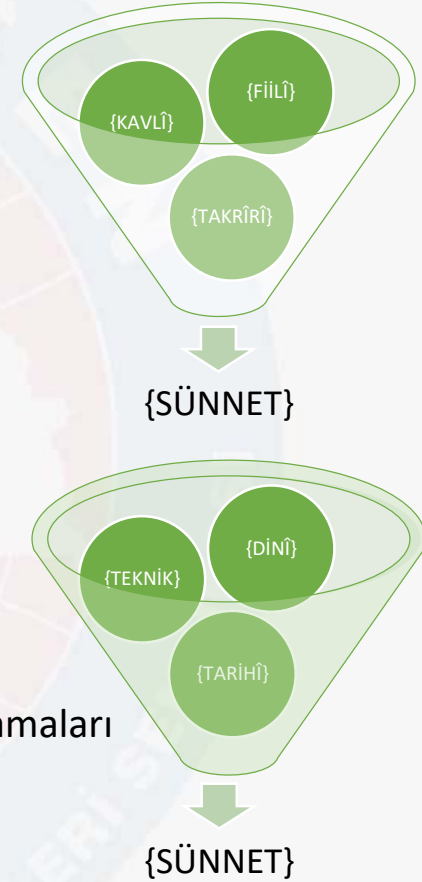
MAKTU': SÖZLERİ, FİİLERİ, TAKRİRLERİ

Diyanet-SenTV

SÜNNET: Sünnet, takip edilen hayat tarzı. Çoğulu **sünen**.

- **Kavlî sünnet:** Hz. Muhammed'in sözleri.
  - **Fiilî sünnet:** Hz. Muhammed'in filleri, davranışları.
  - **Takrîrî sünnet:** Hz. Muhammed'in sesiz kalıp onaylaması.
-
- **Dinî sünnet:** Hz. Muhammed'in inanç ve ibadetle ilgili açıklamaları
  - **Teknik sünnet:** Hz. Muhammed'in meslekî ve yaşamsal tecrübeleri
  - **Tarihî sünnet:** Hz. Muhammed'in dönemindeki olaylarla ilgili açıklamaları

MERFŪ المرفوع

H. Peygamber'e nisbet edilen söz ve haber anlamında hadis terimi.

I. TABAKA

الصحابّة

Sahâbe
(Ashâb)

Elçi'ye tâbî olanlar

II. TABAKA

تَابِعُونَ

Tâbiûn

(Sahabeye tâbî olanlar)

III. TABAKA

تبع التابعين

Tebeut tâbiîn

(Tâbi'ûn'a tâbî olanlar) 135-190 (752-806) tercih edilir.

İlk sahabe 610'da [Hatice](#), [Ebu Bekir](#), [Ali](#).
Son sahabe, Ebü't-Tufeyl Âmir b. Vâsile 110 (728)

Ebü't-Tufeyl Âmir b. Vâsile 110 (728)
son tâbiî H.180'de (796) Halef b. Halife

Halef b. Halife'den 180 (796) 220
(835) yılında sona erer.

Diyanet-SenTV

MAKTÛ المقطوع

Tâbiîn ve tebeu't-tâbiînin **söz ve fiilleri** anlamında hadis terimi.

“Tâbiîn yahut tebeu't-tâbiînden birinin söz veya fiili ya da isnadı onlara kadar varmakla birlikte daha ileri gidemeyen hadis” mânasında kullanılmaktadır.

محمد

610 – 632
Elçilik Dönemi

I. TABAKA

الصحابة

Sahâbe
(Ashâb)

Elçi'ye tâbi olanlar

İlk sahabe 610'da [Hatice](#), [Ebu Bekir](#), [Ali](#).
Son sahabe, Ebü't-Tufeyl Âmir b. Vâsile 110 (728)

II. TABAKA

تَابِعُونَ

Tâbiûn

(Sahabeye tâbi olanlar)

Ebü't-Tufeyl Âmir b. Vâsile 110 (728)
son tâbiî H.180'de (796) Halef b. Halife

III. TABAKA

تبع التابعين

Tebeut tâbiîn

(Tâbi'ûn'a tâbi olanlar)

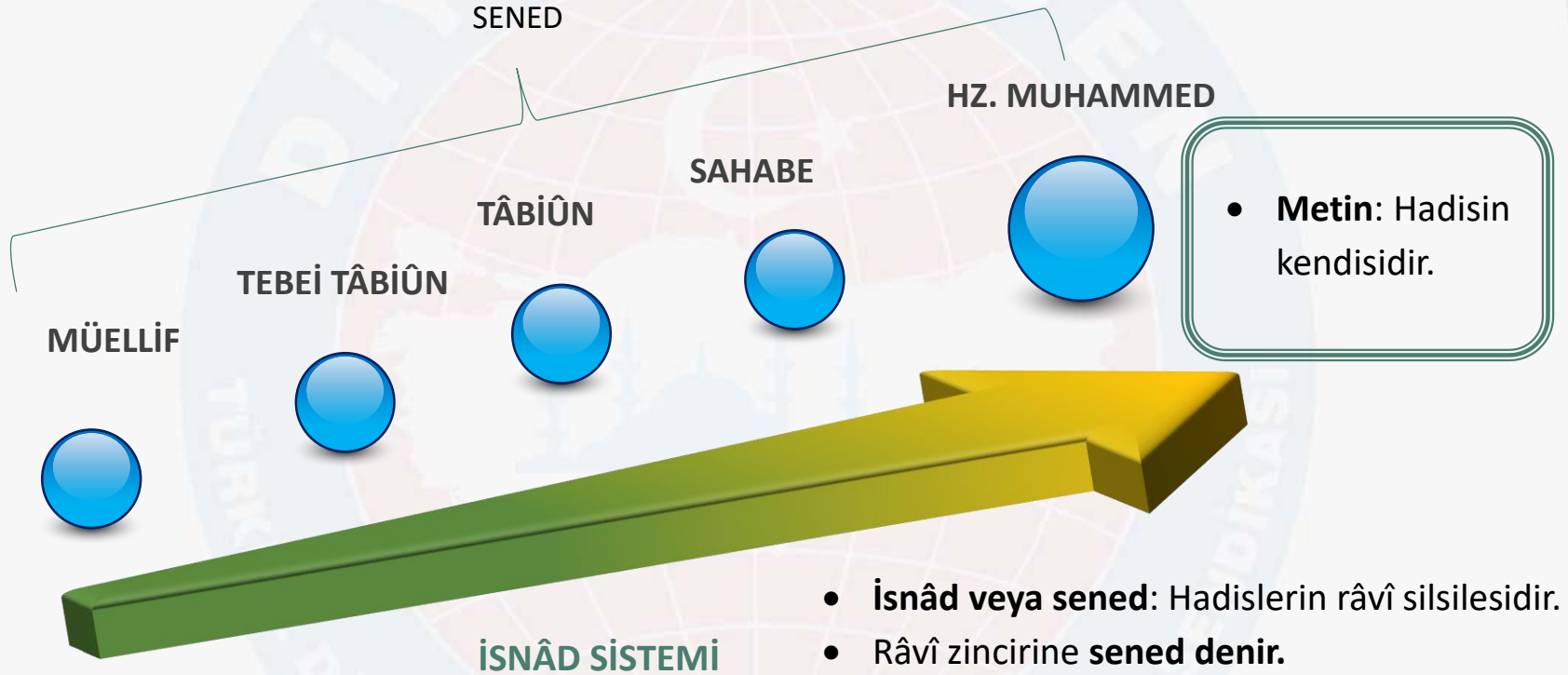
Halef b. Halife'den 180 (796)
220 (835) yılında sona erer.

135-190 (752-806) tercih edilir.

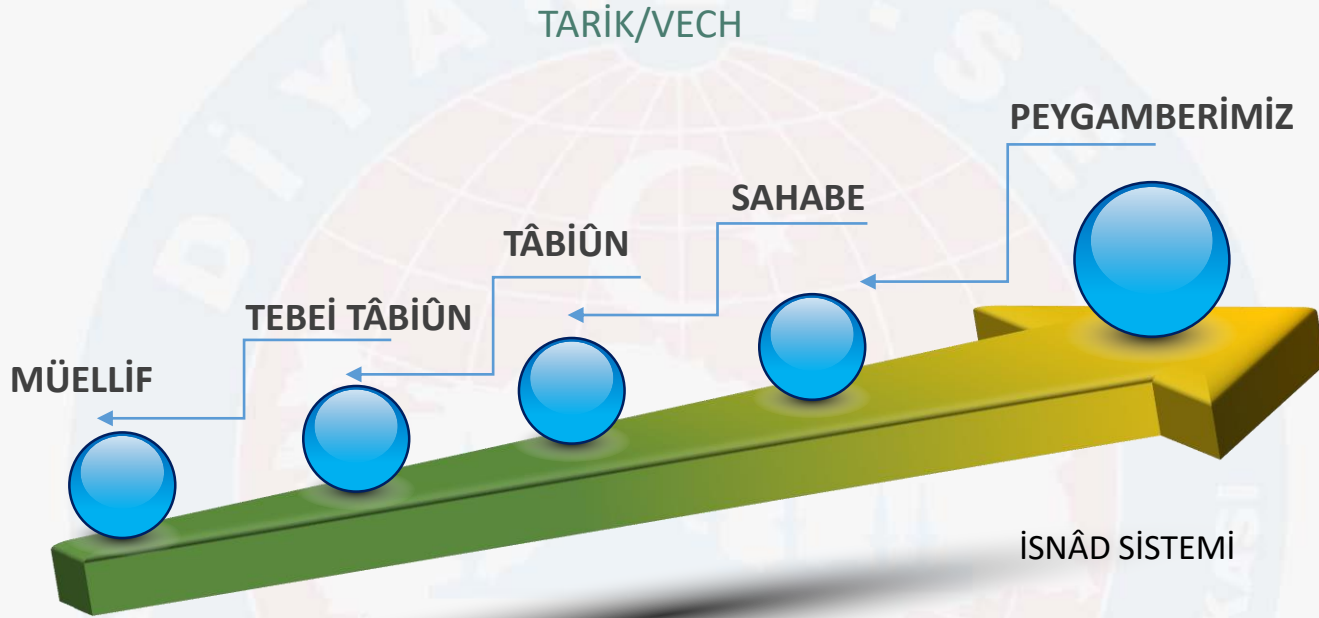
Diyanet-SenTV

RÂVÎ ZİNCİRİ

- **İsnâd veya sened:** Hadislerin râvî silsilesidir.
- Râvî zincirine **sened** denir.
- **Metin:** Hadisin kendisidir.

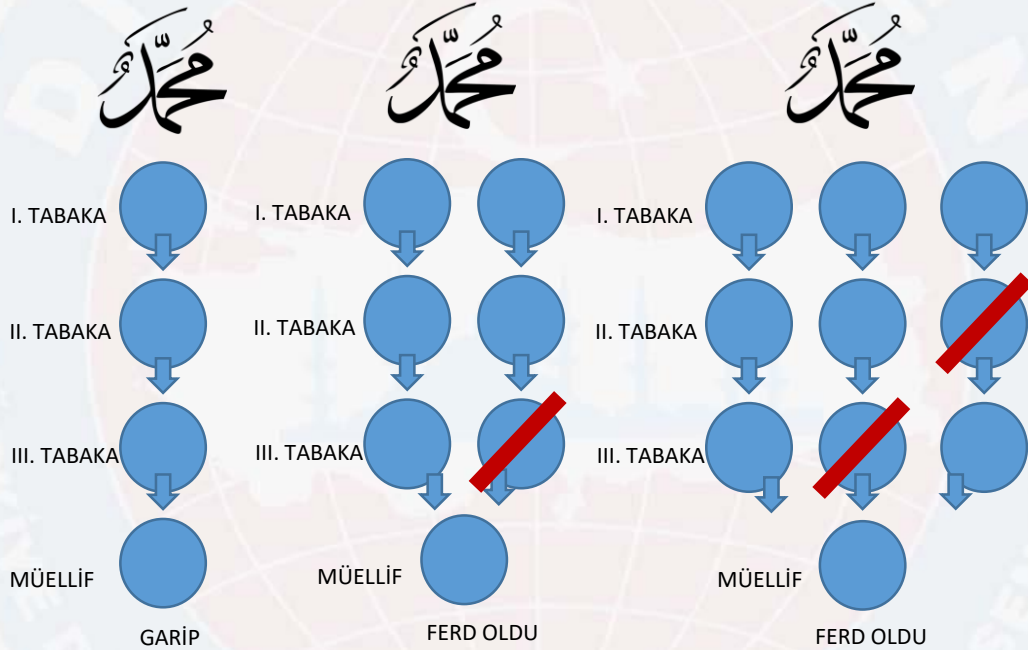

- Hadisin farklı rivayet yoluyla gelen her bir yoluna **tarîk** veya **vech** denir.

FERD الفرد **Senedinin bir yerinde râvi sayısı teke düşen hadis için kullanılan terim.**

Garîb ile **ferd** hadisler arasında ortak olan tek kalış (teferrüd, infirâd) kavramını dikkate alan bazı âlimler bu iki terimin eş anlamlı olduğunu ileri sürmüşlerdir.

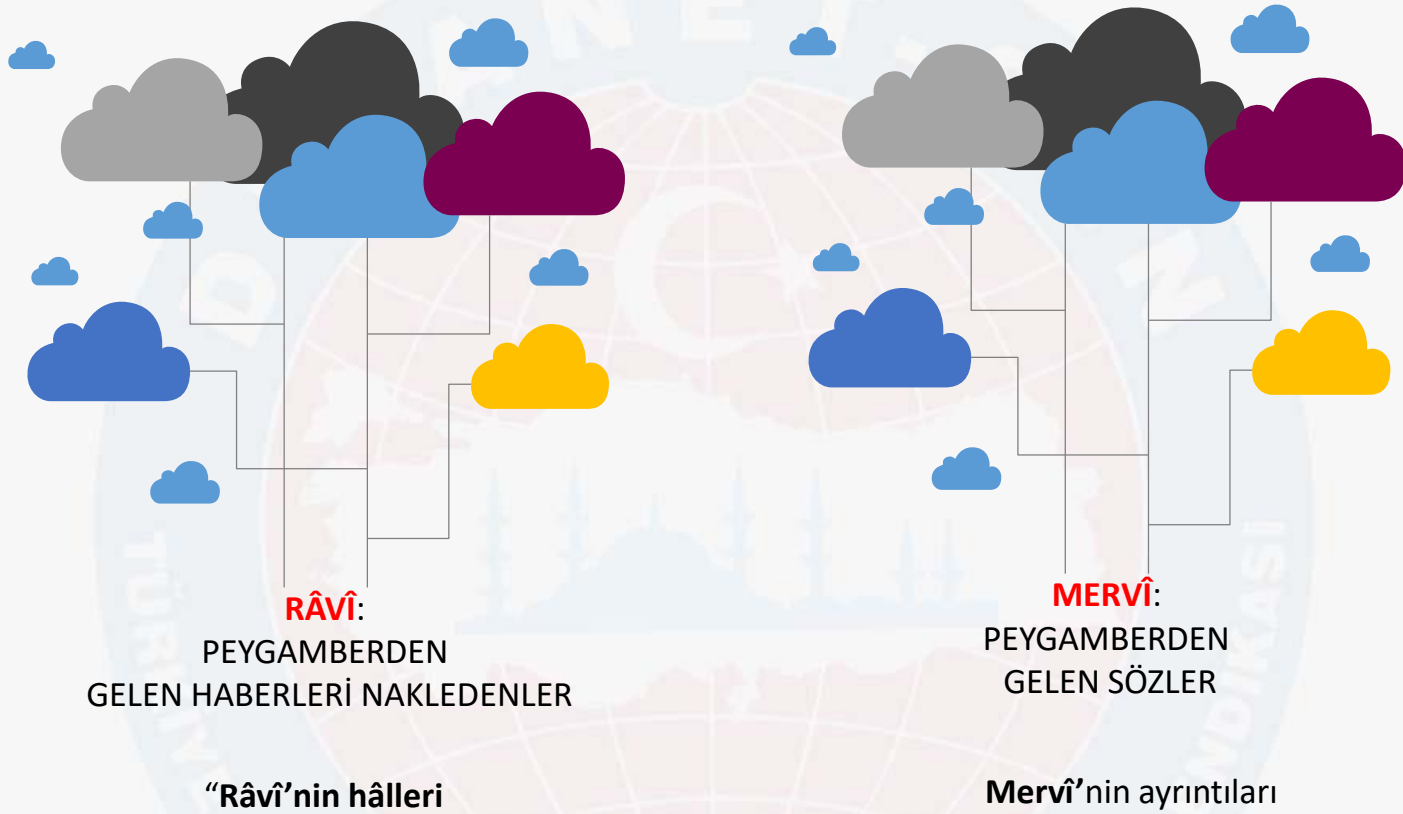

GARÎB الغريب

Senedinin herhangi bir yerinde râvi sayısı bire düşen hadis.

- Hadis ilmi, “Râvî ve mervî”nin hâllerini ayrıntılı olarak anlatan kurallar bilgisidir.

“Râvî ve mervî”nin hâllerini ayrıntılı olarak anlatan kurallar bilgisidir.

HZ. MUHAMMED

İSNÂD

ÂLÎ İSNÂD

1-5 RÂVİSİ OLAN SENET

NÂZİL İSNÂD

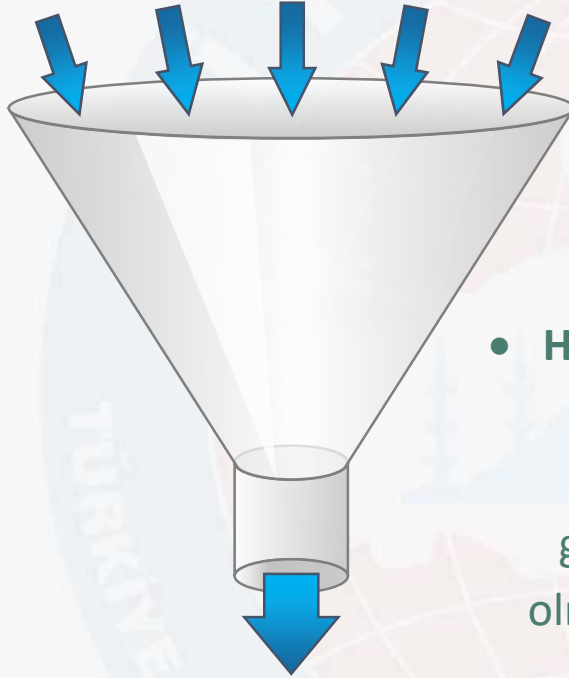

1-9 RÂVİSİ OLAN SENET

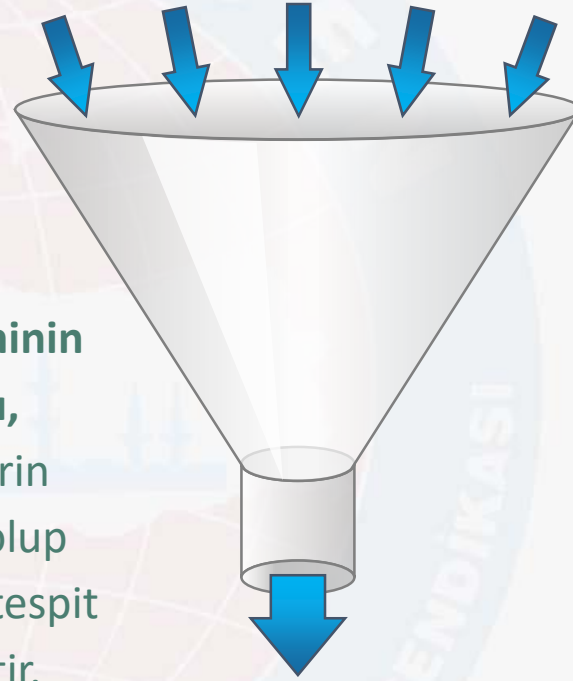
Diyanet-SenTV

RİVAYET RİVAYET RİVAYET RİVAYET RİVAYET RİVAYET RİVAYET RİVAYET RİVAYET RİVAYET

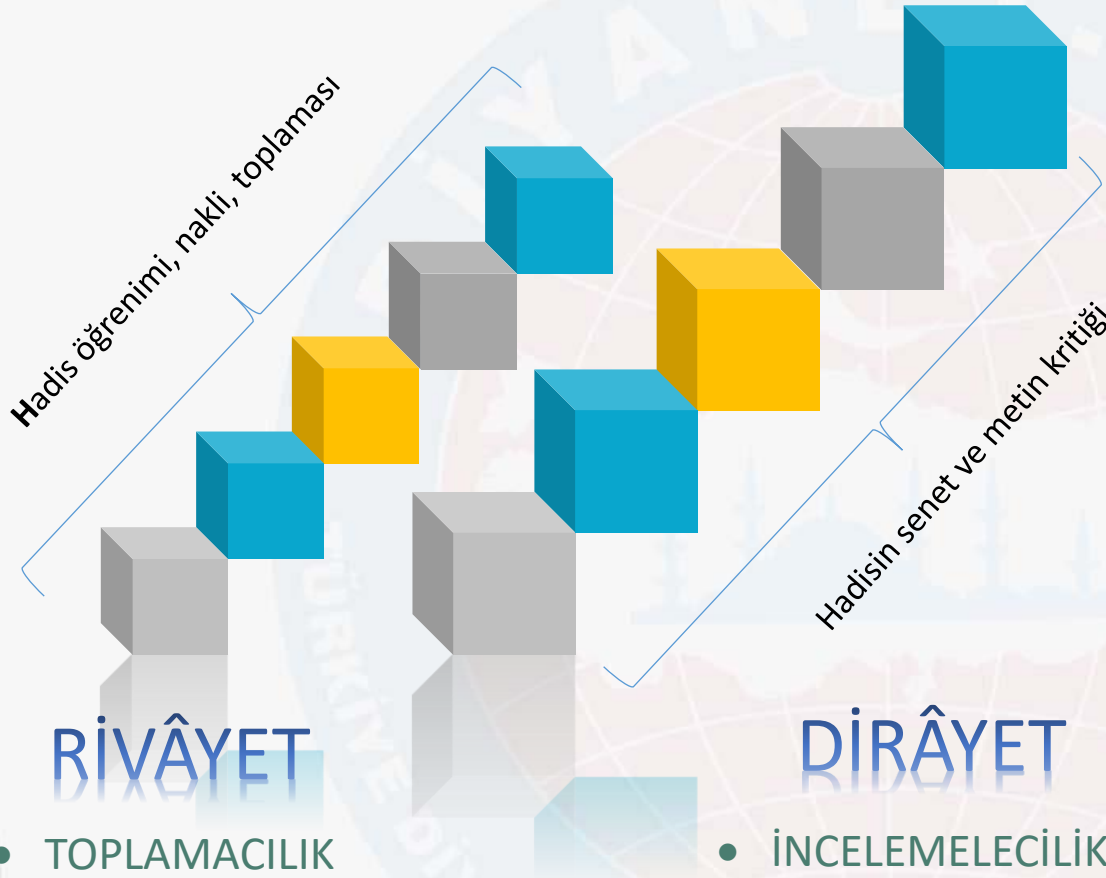
GEÇERLİ HADİS

- Hadis ilminin amacı, hadislerin geçerli olup olmadığı tespit etmektir.

GEÇERSİZ HADİS

- Hadis kaynakçaları ve çalışmaları **rivâyet** ve **dirâyet** olmak üzere ikiye ayrılmıştır.
- **Rivayet:** Hadis öğrenimini, naklini, toplamayı kapsar.
- **Dirâyet:** Hadisin senet ve metin kritiğini yapar.

• Hadis
öğrenenlere
Tâlib denir.

- Hadis uzmanlarına veya âlimlerine **Muhaddis** veya **Hâfız** denir.

PROF. DR. MUHAMMED TAYYİP OKIÇ (1902-1977)

BABANZÂDE AHMED NAİM EFENDİ (1872-1934)

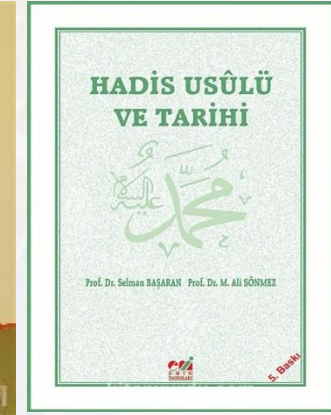
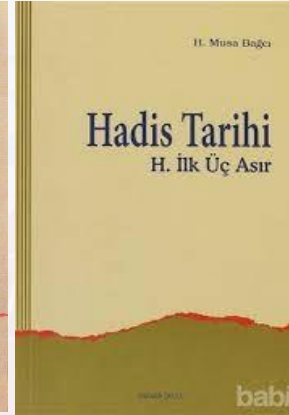
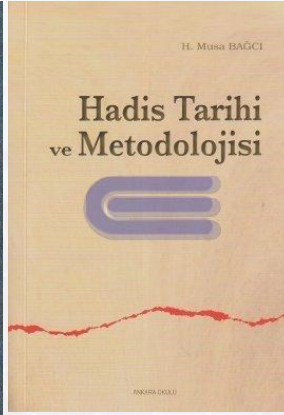
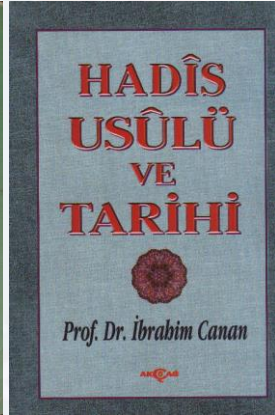
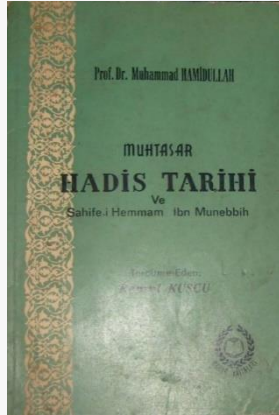
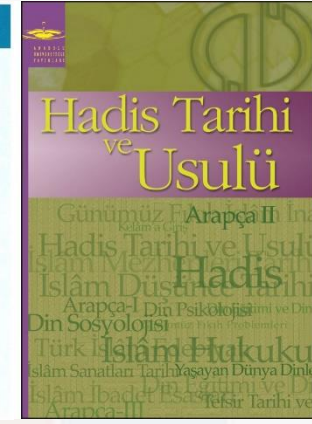
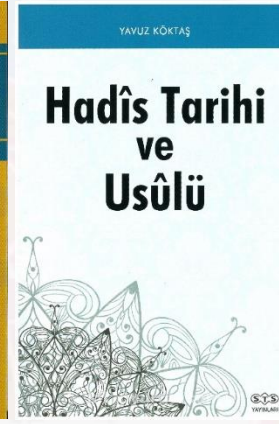
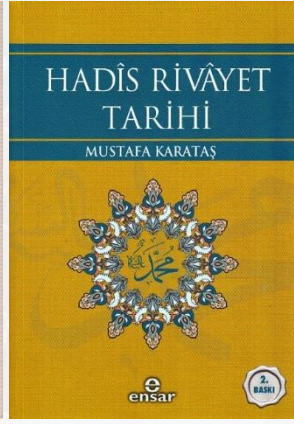
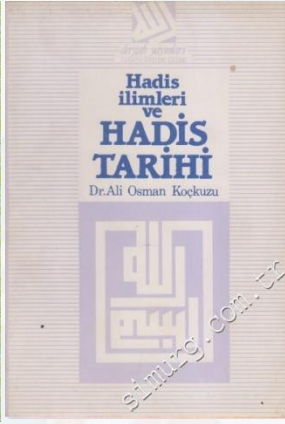
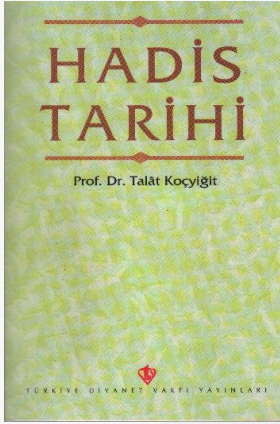
- Hadis öğrenenlere **Tâlib** denir.
- Hadis uzmanlarına veya âlimlerine **Muhaddis** veya **Hâfız** denir.
- Hadis ilminde üstat olanlara **İmâm**, **Huccetü'l-İslâm**, **Şeyhu'l-İslâm**, **Emîrü'l-mü'minîn** fi'l-hadîs denilir.

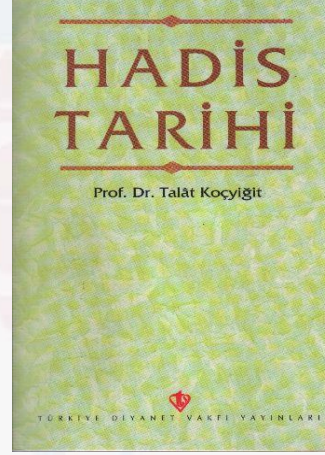
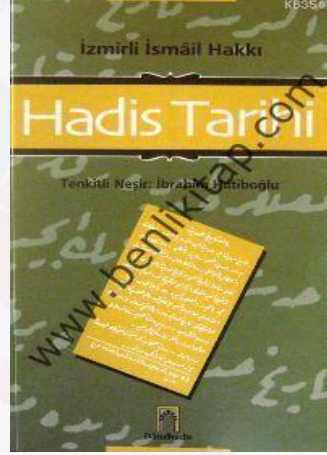
HADİS KAYNAKÇALARI ve İSNAD SİSTEMİ

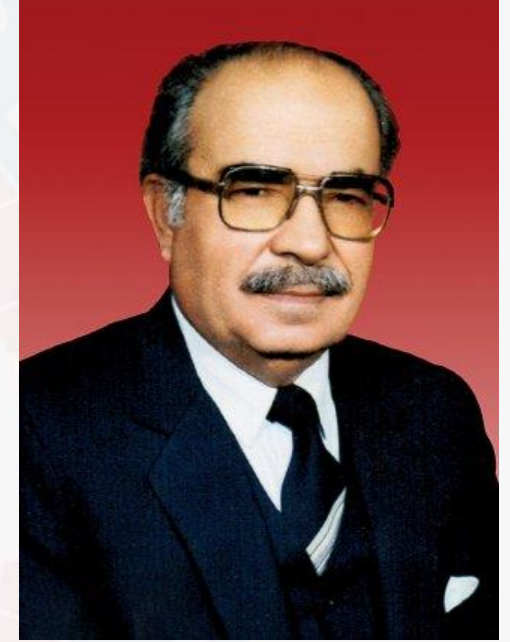

İzmirli İsmail Hakkı (1869-1946)

- Türkçe yazılan ilk Hadis Tarihi kitabı, İzmirli İsmail Hakkı tarafından hazırlanmıştır.
- İlk müstakil Türkçe eser Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in *Hadis Tarihi* kitabıdır.

Prof. Dr. Talat Koçyiğit (1927-2011)

- İlk Müstakil Hadis Usûlü kitabı: **Râmhürmüzî, el-Muhaddisü'l-fâsıl'dır.**

RÂMHÜRMÜZÎ

الرامهرمزي

er-Râmhürmüzî el-Fârisî (ö. 360/971)

Râmhürmüzî Hûzistan'da kadılık yapmaktaydı.

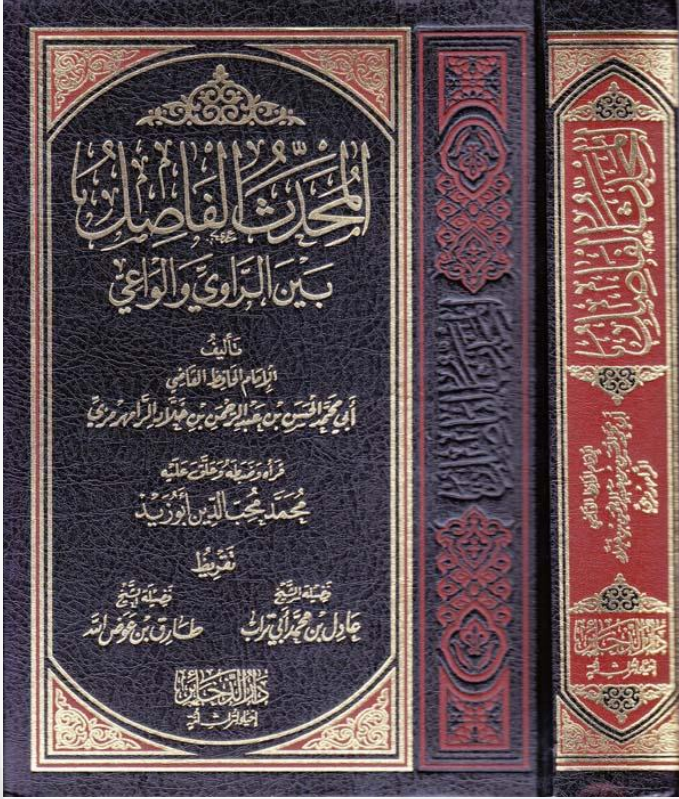
HÛZİSTAN

خوزستان

İran'ın güneybatısında bir eyalet.

HZ. Muhammed'in vefatından 340 yıl sonra

Diyanet-SenTV

الشافعي

er-Şâfiî (ö. 204/820)

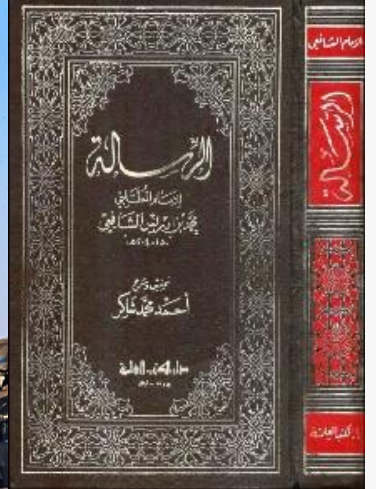
er-Risâle: Şâfiî'nin fıkıh usulüne dair görüşlerini ihtiva eden ve fıkıh usulü alanında günümüze ulaşan ilk kitaptır.

Cimâ'u'l-ilm: Hz. Peygamber'den gelen haberleri bütünüyle reddeden ehl-i kelâmın yaklaşımını ilmî bulmadığı için bunları dışarıda bırakarak haber-i vâhid niteliğindeki hadisleri ancak birtakım ilâve şartlar eşliğinde kabul eden ehl-i re'yin yaklaşımını eleştirmektedir.

المنطقة	اللون
الحنفية	الأخضر
المالكية	الأصفر
الشافعية	الأحمر
الحنبلية	البنفسجي

المنطقة	اللون
الإسماعيلية	الأصفر
الزيدية	الأخضر
أخرى	الأحمر
مذاهب أخرى	البنفسجي
الإباضية	الأخضر

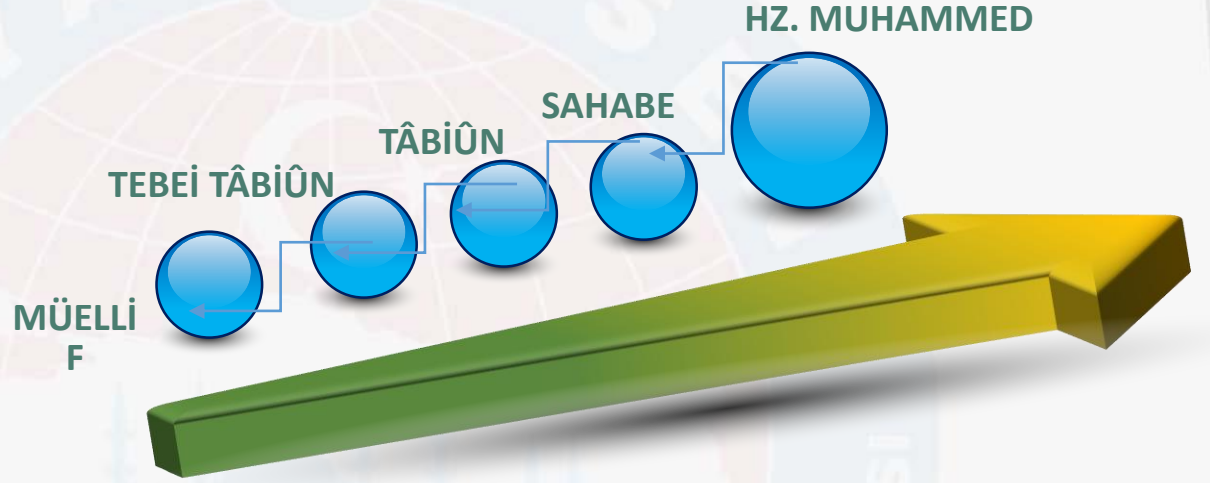

HZ. Muhammed'in vefatından 208 yıl sonra

Diyanet-SenTV

Mütekaddimûn dönemi, hicrî 4. asrın başına kadar devam eder, eserlerinde isnad zincirleriyle vardır.

1022-1122 HİCRİ 5. YÜZYIL

922-1022 HİCRİ 4. YÜZYIL

822-922: HİCRİ 3. YÜZYIL

722-822: HİCRİ 2. YÜZYIL

622-722: HİCRİ 1. YÜZYIL

Müteahhirûn dönemi

Mütekaddimûn dönemi

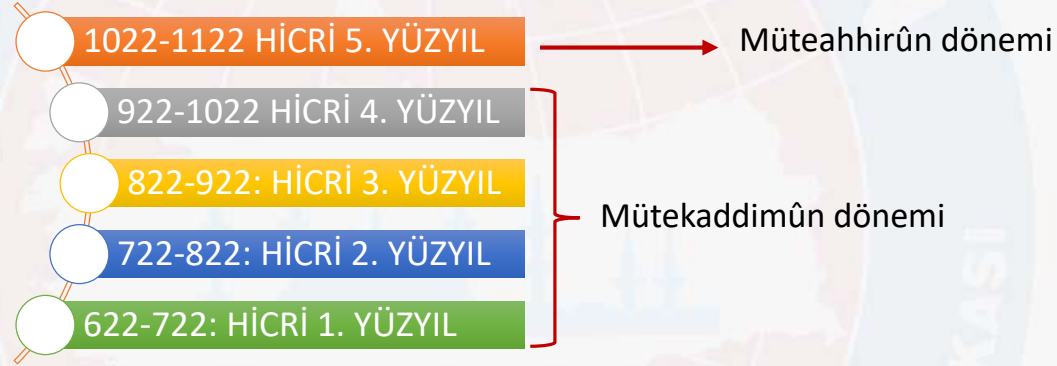
Müteahhirûn dönemi, hicri 4. asrın başından itibaren devam eder, eserlerinde râvî zincirleri kaldırılmıştır.

Diyanet-SenTV

Hadis Usûlü Kitapları:

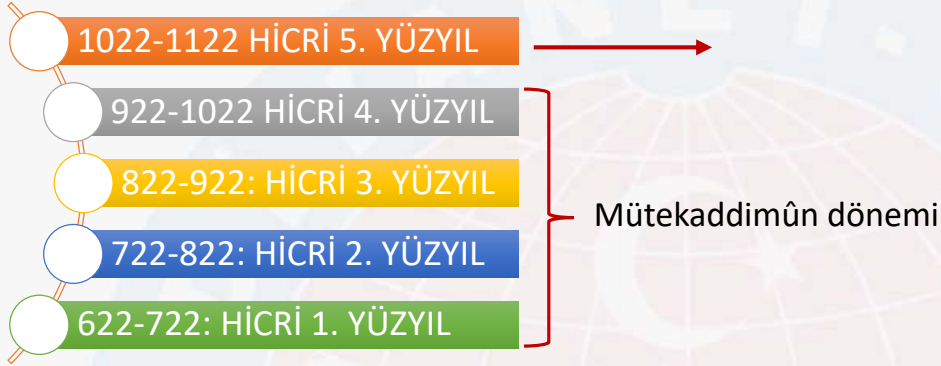
- Kadı İyâd (ö.544/1149) el-İlmâ'...
- Meyâncî'nin (ö.580/1184) Mâ lâ yese'u'l-muhaddise..
- İbnü's-Salâh (ö.643/1245) Ulûmü'l-hadîs...

Hadis Usûlü Kitapları:

- er-Râmhürmüzî (ö.360/971) el-Muhaddisü'l-fâsıl
- en-Nîsâbûrî (ö.405/1014) Ma'rifetü ulûmi'l-hadîs
- el-Bağdâdî (ö.463/1071) el-Kifâye...

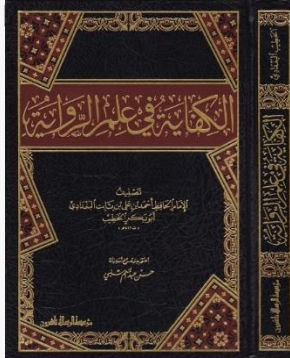

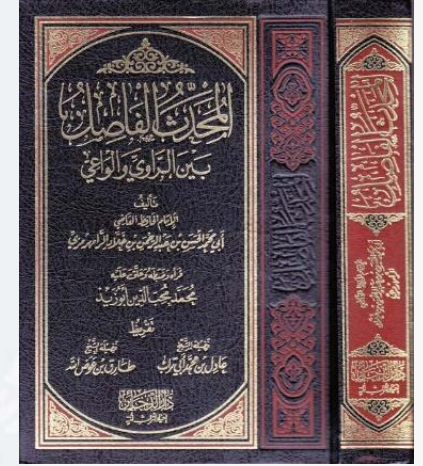
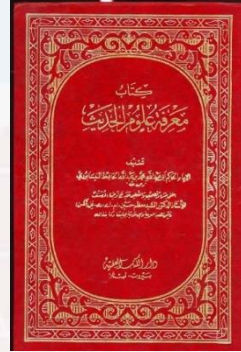
- er-Râmhürmüzî (ö.360/971)
- el-Muhaddisü'l-fâsıl

- el-Bağdâdî (ö.463/1071)

el-

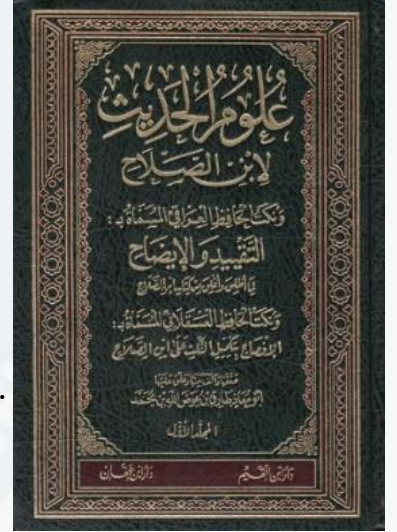
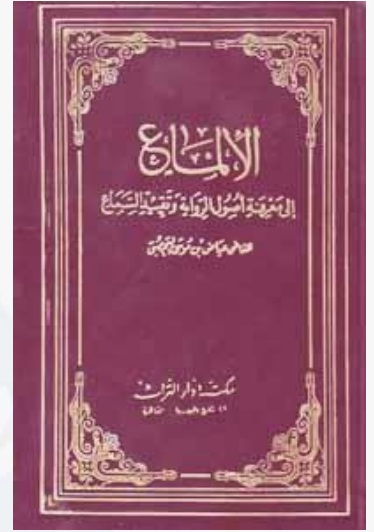
- en-Nîsâbü'rî (ö.405/1014) Ma'rifetü

Hadis Usûlü Kitapları:

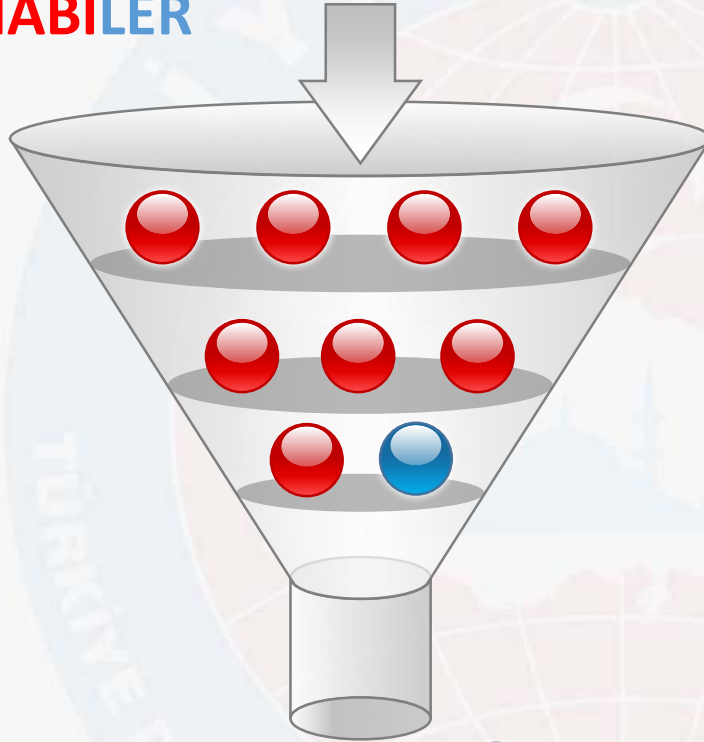
- Kadı İyâd (ö.544/1149) el-İlmâ'...
- Meyâncî'nin (ö.580/1184) Mâ lâ yese'u'l-muhaddise..
- İbnü's-Salâh (ö.643/1245) Ulûmü'l-hadîs...

→ Müteahhirûn dönemi başlıyor,.....

SAHABİLER

 114.000 MÜSLÜMAN

 10.000 MÜSLÜMAN

- Peygamberin vefat ettiğinde 114 bin Müslüman var.
- Sahabelerin terceme-i hâllerinde 10 bin civarında isim var.

01

• Mekke'de müslümanlığı ilk kabul edenler.

02

• Hz. Ömer'in müslüman oluşundan sonra müslümanlığı kabul eden Dâru'n-Nedve (Mekke Danışma Meclisi) üyeleri.

03

• Habeşistan'a hicret edenler.

04

• Birinci Akabe biatına katılanlar.

05

• İkinci Akabe biatına katılanlar.

06

• Hz. Peygamber'e Medine'ye girmeden önce Kubâ'da yetişip katılanlar.

07

• Bedir savaşına katılanlar

08

• Bedir savaşı ile Hudeybiye antlaşması arasında hicret edenler.

09

• Hudeybiye'de yapılan biate katılanlar. "ehl-i bey'atu'r-rıdvân" 1500 kişi.

10

• Hudeybiye antlaşması ile Mekke'nin Fethi arasında hicret edenler. Hâlid ibnu'l-Velîd ve Amr ibnu'l-Âs gibi.

11

• Mekke'nin fethinde Müslüman olanlar.

12

• Mekke'nin fethinde, Vedâ Haccında Hz. Peygamber'i gören çocuklar.

HADÎS RİVAYETİ NE ZAMAN BAŞLADI VE KAYITLARA GEÇİLDİ?

- Râvinin, hadîs rivayetini terk edeceği yaş haddinde de belirli bir rakam ileri sürülmemiştir.
- Önce hadîslerin yazılması yasaklandı.
- İlk devirde, hadîslerin toplanıp yazılmadığı bir gerçektir.
- Bu devirde sahabenin yazı bilgisi kıttı.
- Peygamber hayatta iken, hadîs yazmaya teşebbüs edenler *sahîfeler* hazırladılar.

1. Yasak Kararının Sebepleri

- **Yazı:** Hadîs yazma yasağı, iyi yazı bilmeyenlere mahsustu. İzinle ilgili hadîsler ise iyi yazı bilenler içindir.
- **Kur'ân'a Karışma Tehlikesi**

2. Yasağın Kaldırılması

HADÎS KAYNAKLARININ OLUŞTURULMASI

1. Tespit Dönemi: H.1. yy. sonuna kadar devam eder.

a. Hz. Peygamber Hayattayken Yazılanlar:

- Medine Sözleşmesi,
- Nüfus Sayımı Tutanağı,
- İmtiyâz Belgeleri,
- Yahudilerle Yapılan Yazışmalar,
- Dîne Çağrı Mektupları,
- Tâlimatnâmeler,
- Yemen'li Ebû Şâh'ın isteği üzerine yazılıp verilen hutbe,
- Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın yazdıkları,
- Enes b. Mâlik'in yazdıkları,
- Hafızasının zayıflığından şikâyet eden bir sahâbînin yazdıkları,
- Ebû Râfi'in yazdıkları...

www.Haberler.com

PEYGAMBERİMİZİN HERAKLİYUS'A MEKTUBU

Rahman, Rahim Allah adıyla. Allah'ın kulu ve Rasulu Muhammed'den Rum'ların büyüğü Herakliyus'a. Selam doğru yola girene olsun. Seni İslam'a çağırıyorum.

İslam'a gir, selamette kal. Allah da sana ecirini iki kat versin. Eğer bu çağrımdan yüz çevirecek olursan bütün rençberlerin günahı da senin boynuna olsun. "De ki: Ey kitap ehli İbadet edelim. Ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilah edinmesin." Eğer onlar yine yüz çevirirlerse, deyin ki: "Şahit olun, biz müslümanız!"

Al-i İmran 64

b. Sahâbe Döneminde Yazılan Hadisler

- Hz. Ebû Bekir'in 500 kadar hadisi yazdığı fakat sonra bunları imha ettiği nakledilmektedir.
- Hz. Ömer'in de hadisleri yazma teşebbüsü olmuştur.
- Hz. Ali'nin, içinde bazı hadislerin yazılı olduğu bir **sahîfesi** vardı.
- Ebû Hüreyre'nin de hadis sahîfeleri vardı.
- Abdullah b. Abbâs hadisleri yazmıştı.
- Semüre b. Cündeb'in, bir sahîfesi vardı.
- Câbir b. Abdullah'ın ders notları var.
- Abdullah b. Ömer'in hadis sahîfeleri,
- Sa'd b. Ubâde'nin rivayetleri.

2. Tedvin Dönemi:

- Hicrî 1. asrın sonundan 2. asrın çeyreğine kadar süren bir zaman dilimidir.
- Bu dönemde hadisler kaydedilerek veya ezberlenerek koruma altına alınmıştır.
- Hadisler (dîvânlar) içinde toplandı.
- Ömer b. Abdülazîz'den babası, Abdülazîz b. Mervân'ın (H. 65-85) valiliği esnasında hadisleri toplanmaya başlandı.

عمر بن عبد العزيز

ÖMER b. ABDÜLAZÎZ
(ö. 101/720) Emevî halifesi (717-720).

Diyanet-SenTV

3. Tasnif Dönemi

- **Tasnîf**, *sınıflandırma, gruplandırma* anlamına gelir.
- İlk tasnifçiler hicri 2. asrın ilk yarısında başlamışlardır.
- Zekeriya b. Zâide (ö.147/764),
- İbn İshak (ö.151/768),
- Ma'mer b. Râşid (ö.152/763),
- Süfyân es-Sevrî (ö.161/778),
- Hammâd b. Seleme (ö.167/783),
- Mâlik b. Enes (ö.179/795),
- Abdullah b. el-Mübârek (ö.181/797)...

İMAM MALİK'İN
MUVATTA'SI

Ön yüz:731 no ile
kaytlı

Hicretten sonra 2.
yüzyılın ikinci
yarısı Papiro
parçası üzerine
yazılmıştır.

Malik :
d: h. 93 / 711
öl: h. 179 / 795

Avusturya Ulusal
Kütüphanesi,
Viyana.

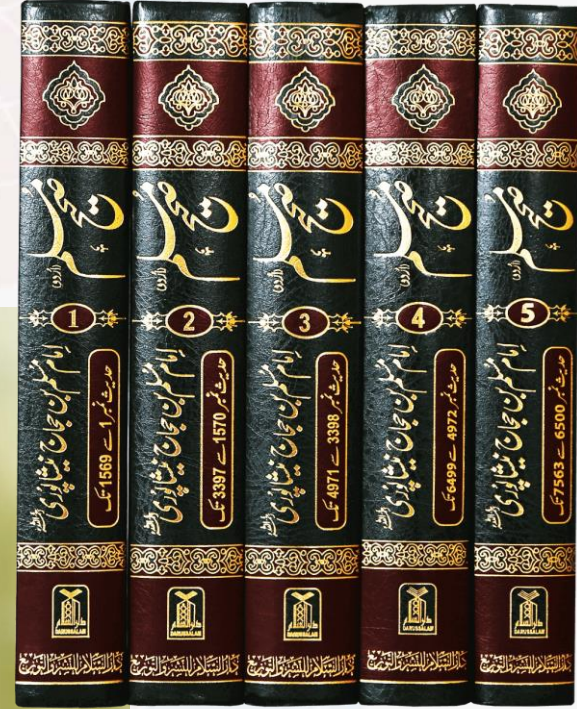
İlk Kitaplar:

- Ma'mer b. Râşid ve Câmi'i,
- İmam Mâlik ve Muvatta'ı,
- Ahmed b. Hanbel ve Müsned'i,
- Dârimî ve Sünen'i.
- ...

Kütüb-ü Sitte:

1. el-Câmiu's-Sahîh: Muhammed b. İsmail el-Buharî (öl. 256/870);
2. el-Câmiu's-Sahîh: Müslim b. Haccac el-Kuşeyrî (öl. 261/874);
3. es-Sünen: Ebu Davut, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (öl. 275/888);
4. es-Sünen: Muhammed b. İsa et-Tirmizî (öl. 279/892);
5. es-Sünen: Ahmed b. Şuayb en-Nesâî (öl. 303/915);
6. es-Sünen: İbn Mace, Muhammed b. Yezid el-Kazvîni (öl. 273/886).

1. el-Câmiu's-Sahîh: Muhammed b. İsmail el-Buharî (öl. 256/870);

HADÎS İLMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE KURUMLARI

6. Medreseler ve Darulhadisler

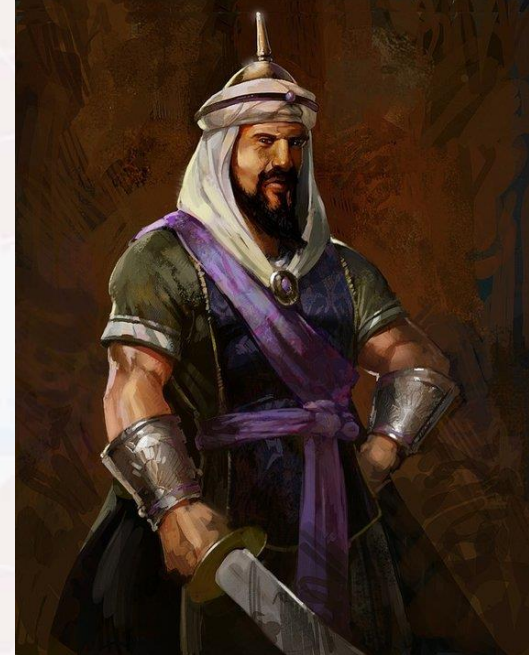
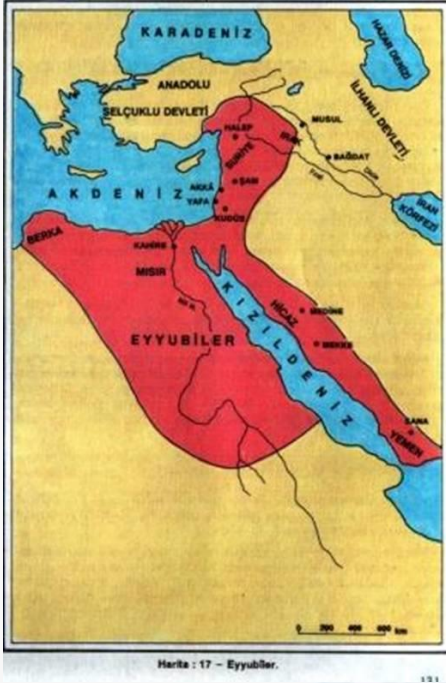
- es-Sıbgî (ö. 342/954) Nîşâbur'da ilk *Dârussünne* (sünnet evi) kurmuştur.

6. Medreseler ve Darulhadisler

- İkinci dârulhadîs, Eyyûbî sultanı Nâsiruddîn Muhammed 621/1124 Kahire’de kurmuştur.

6. Medreseler ve Darulhadisler

- es-Sıbgî (ö. 342/954) Nîşâbur'da ilk *Dârussünne* (sünnet evi) kurmuştur.
- Selçuklu veziri Nizâmlümülk (ö. 485/1092) zamanında asıl gelişme yaşanmıştır.
- *Dârulhadîs* (Hadis evi) Selçuklu Atabeyi Nûreddin Mahmud Zengî (ö. 569/1173) Dimaşk'ta *Dâru'l-hadîsi'n-Nûriyye*'dir.
- İkinci dârulhadîs, Eyyûbî sultanı Nâsiruddîn Muhammed 621/1124 Kahire'de kurmuştur.

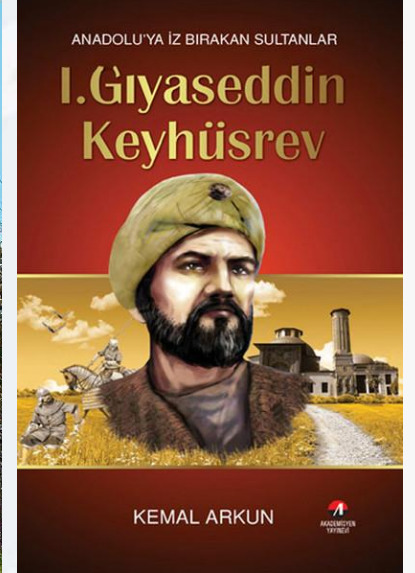

a. Selçuklu Darulhadisleri

- Alâddin Keykubad ile II. Gıyâseddîn Keyhüsrev döneminde ilk dârulhadîs *Taşmescid Çankırı Dârulhadîsi*'dir.

Alâddin Keykubad

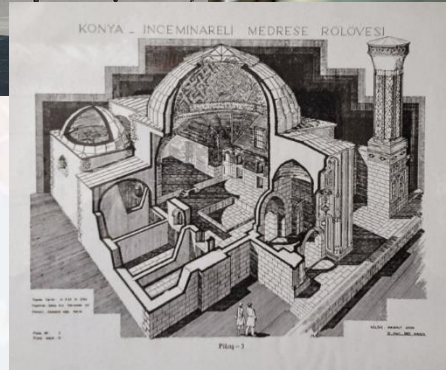
a. Selçuklu Darulhadisleri

- İkinci dârulhadis Sivas'ta *Sâhibiye (Gökmedrese)* veya *Çifte Minareli Medrese Dârulhadîsi*,

a. Selçuklu Darulhadisleri

- Selçuklu veziri Sâhib Atâ'nin Konya'da yaptırdığı dârulhadîs ise *İnce Minâre Dârulhadîsi* olarak anılır.

a. Selçuklu Darulhadisleri

- İlhanlılar döneminde Erzurum'da yapılan dârulhadîs, *Ahmediye Medresesi* olarak meşhurdur.

1. Osmanlılarda Hadis İlimi

- İbn Hacer el-Askalânî (ö. 852/1448) döneminde, Osmanlılarda **dârulhadîs** (hadis medresesi) kuruldu.

- Osmanlı hemen hemen her yere bir dârulhadîs açmıştır.
- İlk Osmanlı dârulhadîsi I. Murad devrinde İznik'te Çandarlı Hayreddin Paşa (ö. 789/1387) tarafından yaptırılmıştır.

I. Murad

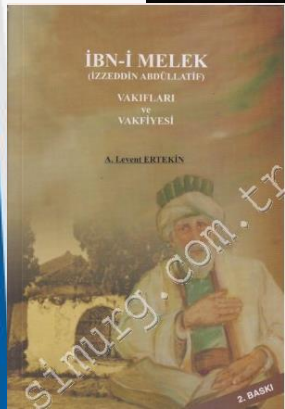
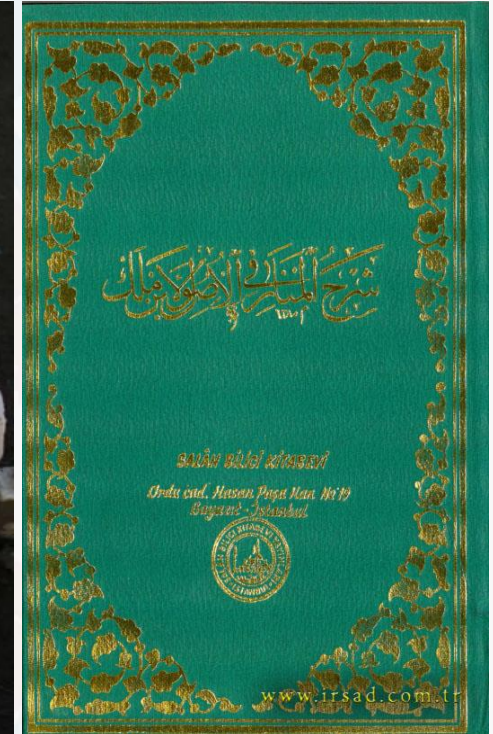
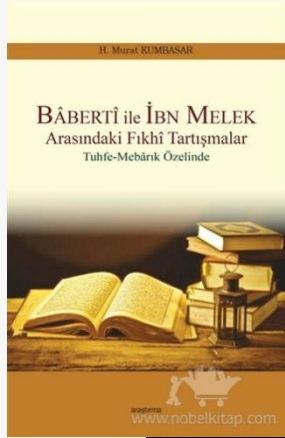

Çandarlı Hayreddin Paşa

İlk Osmanlı dârulhadîsi

- Bu asrın en önde gelen ismi İbn Melek'tir.

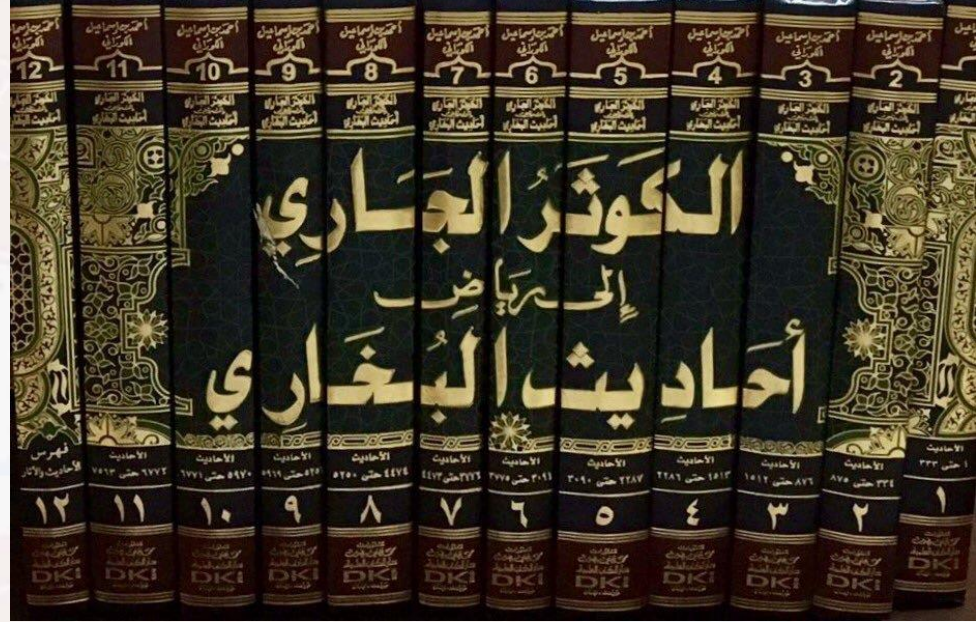
- Osmanlı dârulhadîslerinin en önemlilerinden birisi, II. Murad'ın **1435**'de yaptırdığı **Edirne Dârulhadîs'i**'dir.

II. Murad

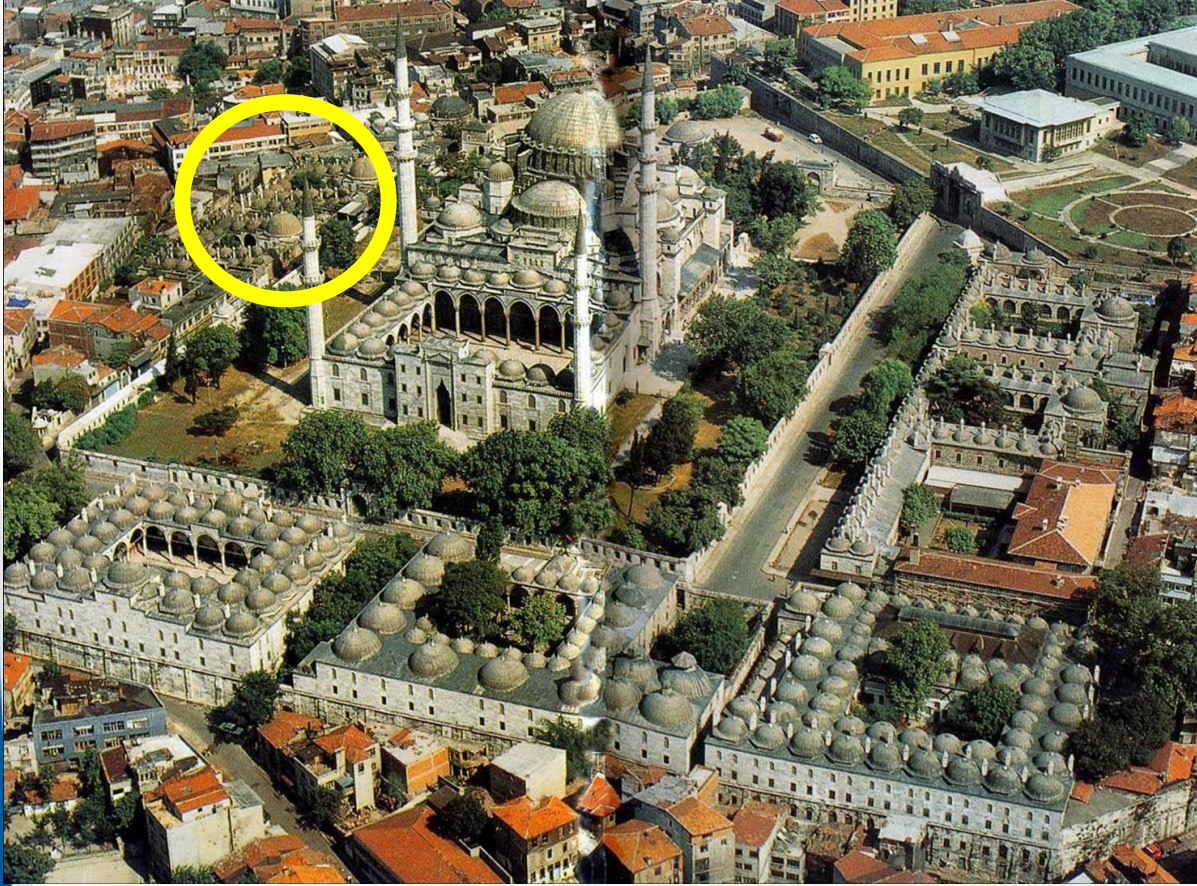
- Molla Gürânî'nin (ö. 893/1487) *el- Kevseru'l-cârî ilâ riyâzi'l-Buhârî* adlı Buhârî şerhi bu dönemin eserlerindedir.

Molla Gürânî

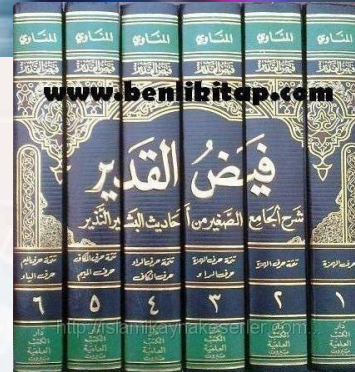
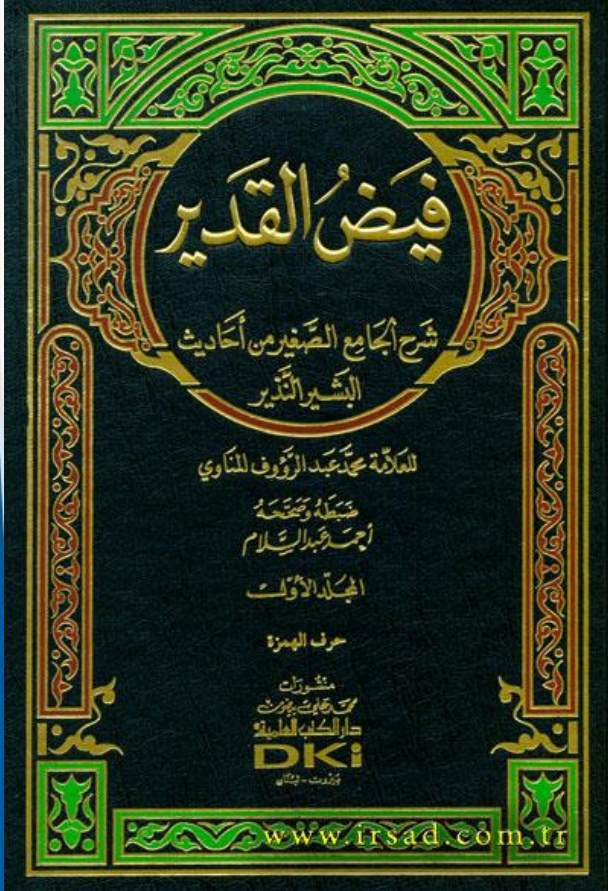

Kânûnî devrinde
1557'de yapılan
Süleymaniye
Dârulhadîs'i önemli
kurumlardır.

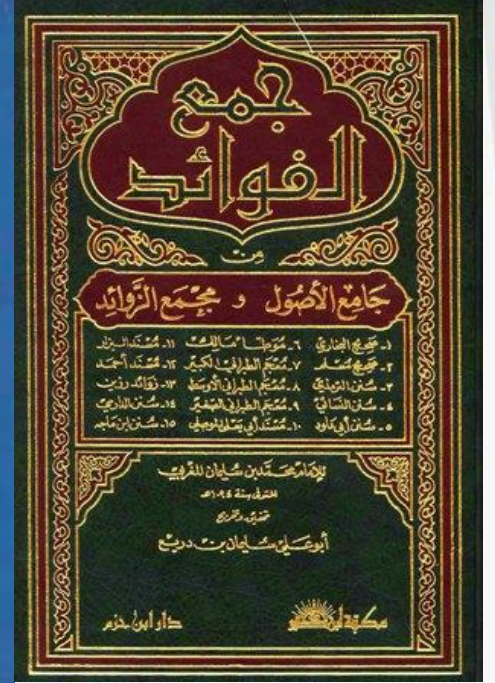
Diyanet-SenTV

Mısır'ın hadisçileri arasında ilk akla gelen **Münavî**'dir
(ö. 1031/1621).

Diyanet-SenTV

- Cem'ul-fevâid adlı eserin sahibi Rudânî (ö. 1094/1682) ise Kuzey Afrika'lı.

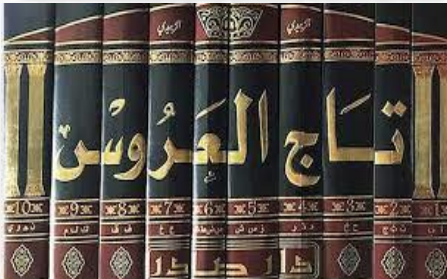
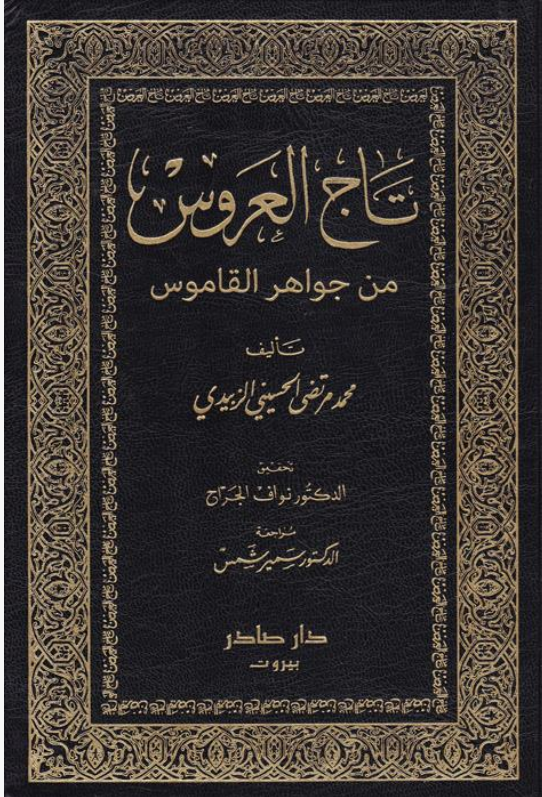

DIYANET VE VAKIF GÖREVLİLERİ S...
1998

Diyanet-SenTV

- محمد المرتضى الزبيدي (ö. 1206/1791). Osmanlı Mısır'ının en önemli siması Murtezâ ez- **Zebîdî**'dir.

وقد فنى التروجد الحديث وكان سبب موته ولذا قال
ابن الصلاح وكان وفاته بسبب غريب نشأه
من عمرة فكرة علمية والسفاهة اعلم وهذا أحسن
ما قصدناه في بيانه حاله والإسناد المتصلة
اليه وإن كانت كثير فقد المصنوب بالمرحوم
الربيع والطائفة بعد سراجة الأصول وخطوط
المشايخ الذين سبقهم وتعلمهم ونصحتهم على سبيلهم
في أصولهم ومن وجد فيه طيباً فليصمحه بعد
التحرر والقبض فان الإنسان محل السهو
والنسيان وصل الله على سيدنا محمد وعلى اله
وصحبه وسلم وقد عزاه من أملاء طالبه بجليلين
متفرقين آخرهما يوم الاثنين لثلاث بخت من
شهر ربيع الآخر سنة ١٢٠٦

سمع على هذا الجزء المشتمل على أسانيد كتب الشيخ الإمام الحسن بن علي التميمي رضي الله عنه
تفرق في الجامعة السادة السعدي، ففقدت من حال الميرزا السيد محمد باقر الحسيني الكاظمي الرشتي
والسيد إبراهيم الصانع الحسيني بن عبد الرحمن بن مصطفى الحسيني الشيرازي وأصبح الفقه أبو الصلاح مؤسسه
نور الدين بن زينة السعدي بن الطلحان المكي الكندي والفاضل محمد عبد الله بن محمد الانطاكلي آخري
وصالح بن عبد الرحمن القطان وأجزت ان سرودا عن كتب مسلم بالاساق المتقدم ومع ذلك
وشت في يوم الاثنين لثلاث بخت من شهر ربيع الثاني سنة ١٢٠٦ وذلك بتزلي داخلها في الصلاة
كتب محمد قاسبي الحسيني غفر له

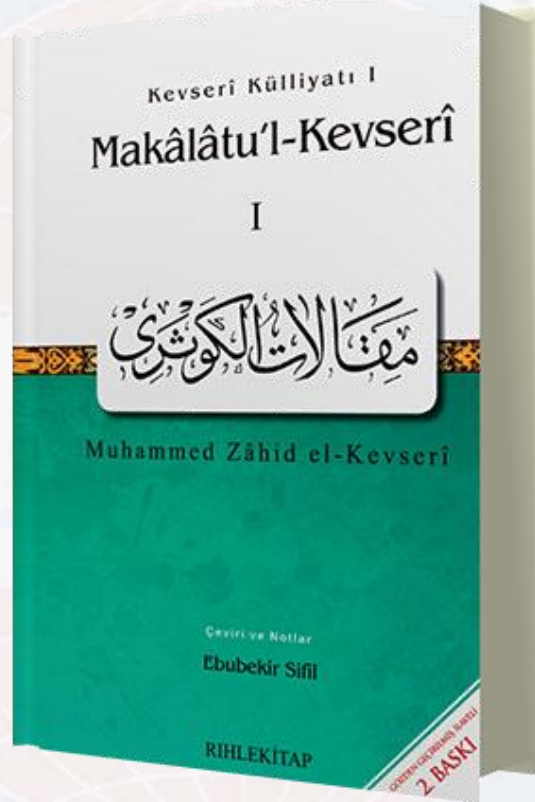
- İbn Kemâl'in hadis alanında birçok eseri bulunmaktadır.

- Gümüşhaneli Ahmed Ziyâeddin (ö. 1311/1893), *Râmûzü'l-ehâdîs'i*...

- Muhammed Zâhid el-Kevserî, 1296/1878' pekçok ilmî makalesi ve telif kitabı vardır.

1. Osmanlılarda Hadis İlmî

- İbn Hacer el-Askalânî (ö. 852/1448) döneminde, Osmanlılarda **dârulhadîs** (hadis medresesi) kuruldu.
- Osmanlı hemen hemen her yere bir **dârulhadîs** açmıştır.
- İlk Osmanlı dârulhadîsi I. Murad devrinde İznik'te Çandarlı Hayreddin Paşa (ö. 789/1387) tarafından yaptırılmıştır.
- Bu asrın en önde gelen ismi İbn Melek'tir.
- Osmanlı dârulhadîslerinin en önemlilerinden birisi, II. Murad'ın 1435'de yaptırdığı **Edirne Dârulhadîs'i**'dir.
- **Molla Gürânî**'nin (ö. 893/1487) *el- Kevseru'l-cârî ilâ riyâzi'l-Buhârî* adlı Buhârî şerhi bu dönemin eserlerindedir.
- Kânûnî devrinde 1557'de yapılan **Süleymaniye Dârulhadîs'i** önemli kurumlardır.
- Mısır'ın hadisçileri arasında ilk akla gelen **Münavî**'dir (ö. 1031/1621).
- *Cem'u'l-fevâid* adlı eserin sahibi **Rudânî** (ö. 1094/1682) ise Kuzey Afrika'lı.
- Osmanlı Mısır'ının en önemli siması Murtezâ ez- **Zebîdî**'dir (ö. 1206/1791).
- **İbn Kemâl**'in hadis alanında birçok eseri bulunmaktadır.
- **Gümüşhaneli Ahmed Ziyâeddin** (ö. 1311/1893), *Râmûzü'l-ehâdîs'i*...
- Muhammed Zâhid el-Kevserî, 1296/1878' pekçok ilmî makalesi ve telif kitabı vardır.

2. Türkiye Cumhuriyeti'nde Hadis İlmî

- 1920-1950 dönemde Diyanet, Murtezâ ez-Zebîdî'nin *Sahîh-i Buhârî Muhasarî'nı* Babanzâde Ahmed Naim'e tercüme ve şerh ettirmiştir.
- Ahmed Naim ancak üç cildini tamamlamış, eser Kâmil Miras tarafından tamamlanmıştır.1928–1949 yılları arasında 12 cilt olarak basılmıştır.
- Diyanet, *Riyâzü's-sâlihîn'i* (1949–1965) bastırmıştır.
- Ahmet Hamdi Akseki'nin *Peygamberimizin Vecizeleri* (1945),
- Ahmed Davudođlu'nun tercüme ve şerh ettiği *Bülûđu'l- Merâm Terceme ve Şerhi* (1966–1967)
- Mehmet Sofuođlu'nun yaptığı *Sahîh-i Müslim ve Tercümesi* (1967–1970);
- Ahmed Davudođlu da Müslim'in *Sahîh'i*ni geniş bir şekilde şerhi (1977-1983).
- Talat Koçyiğit'in tercüme ettiği *Hadis İstılahları Hakkında Nuhbetü'l-Fiker Şerhi*,
- M. Yaşar Kandemir'in tercüme ettiği *Hadis İlimleri ve Hadis İstılahlar*;
- Talat Koçyiğit'in *Hadis İstılahları*;
- Abdullah Aydınlı'nın *Hadis İstılahları Sözlüğü*;
- Mücteba Uđur'un *Hadis Terimleri Sözlüğü*;
- Tayyib Okiç'in *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler* (1959),
- Hayrettin Karaman'ın *Hadis Usûlü* (1965),
- Ali Özek'in *Hadis Ricali* (1967);
- Talat Koçyiğit'in *Hadis Tarihi* (1981),
- İ. Lütfi Çakan'ın *Hadis Edebiyatı* (1985, 2008) adlı eserlerini zikredebiliriz.

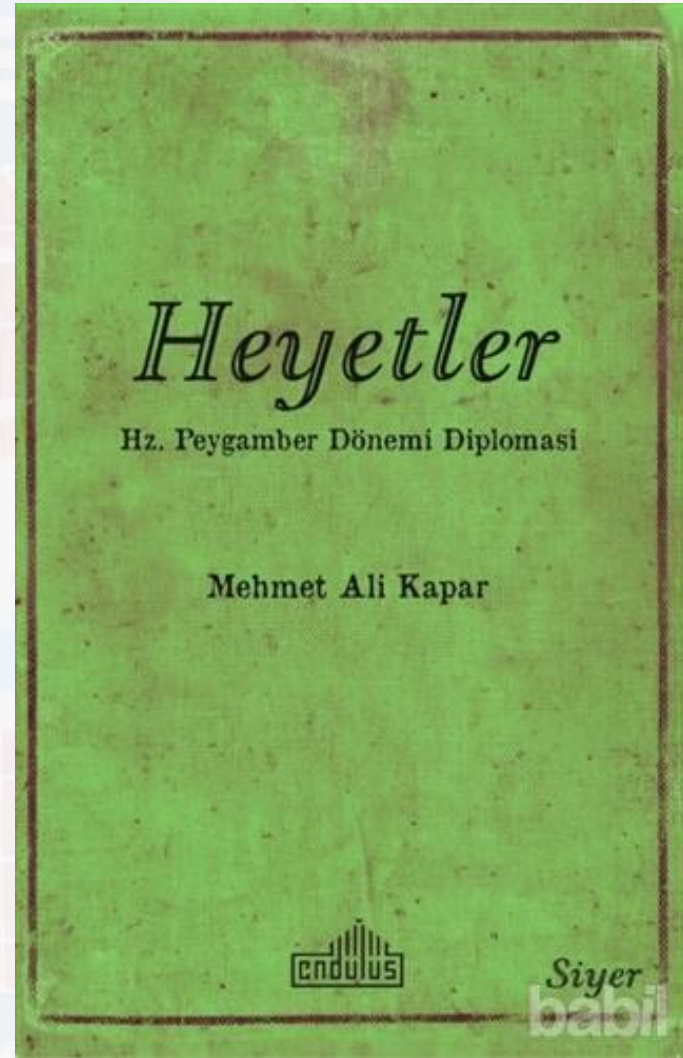
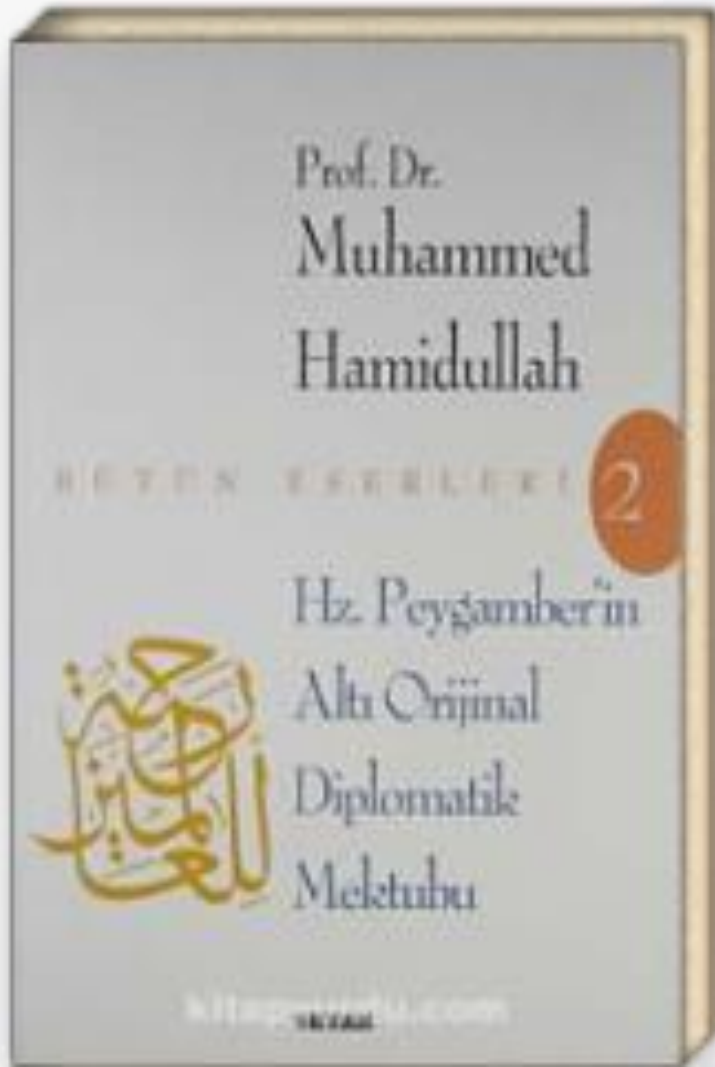

3. Hind Kıtasında Hadis İlmî

- Hicri 322'de Mekke'de vefat eden Deybülî, Hz. Peygamber'in mektuplarını ilk toplayan kişidir.

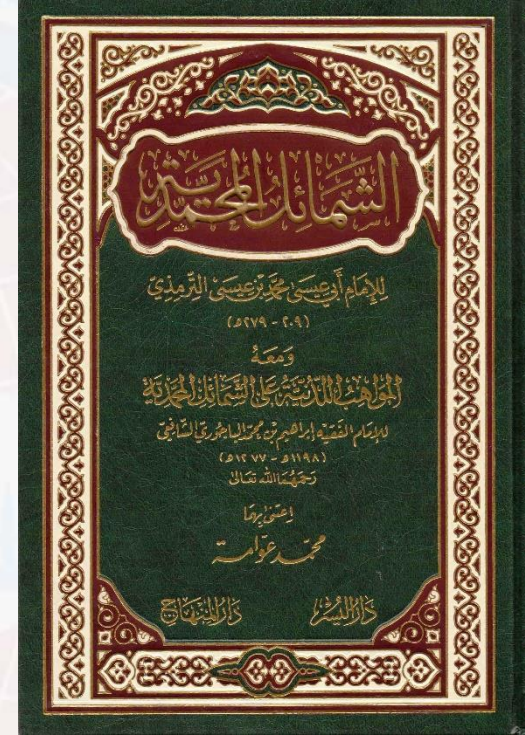
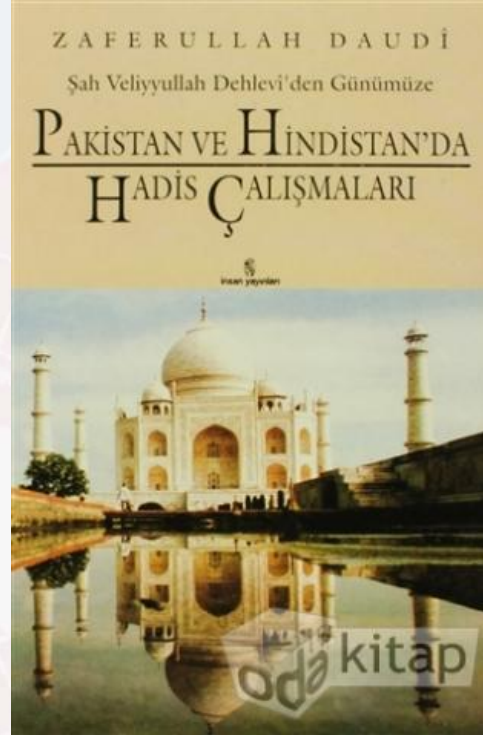
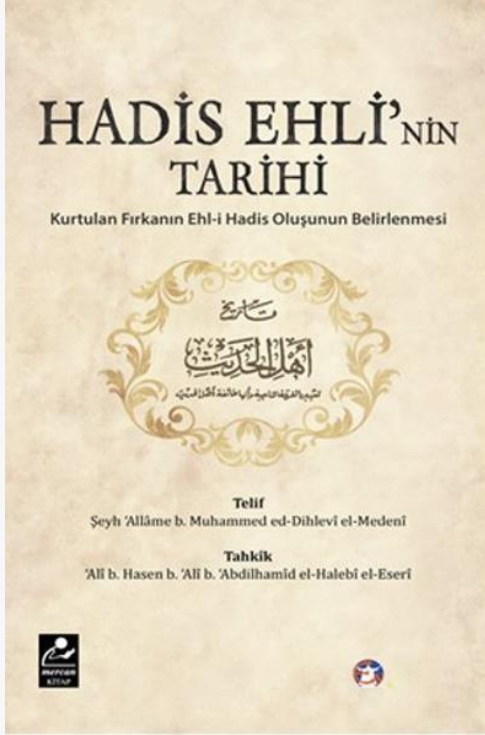
	Mektubu Götüren	Gittiği Yer	Gittiği Hükümdar	Netice
1	AMR B. UMEYYE ed-Darimi	HABEŞİSTAN	NECAŞİ	MÜSLÜMAN OLDU
2	Dihye b.Halife el- Kelbi	RUM-BİZANS	HİRAKL	İYİ KARŞILADI
3	Hatıp b. Ebi Belka	MISIR	MUKAVKIS	İYİ KARŞILADI
4	Ala b. El- Hadremi	Bahreyn	MÜNZİR B SAVA	MÜSLÜMAN OLDU
5	Abdullah b. Huzafe	PERS (İRAN)	KİSRA	ELÇİYİ ÖLDÜRDÜ
6		UMMAN	CEFER VE ABD eL-CÜLENDİ	MÜSLÜMAN OLDU
7	Salit b. Amr el- Amiri	YEMAME	HEVZE B. ALİ	ŞART KOŞTU
8	Şüce b. Vehb el- Esemi	ŞAM	HARİS B. EBİ SEMİR	MEŞKUK

Diyanet-SenTV

- Hind'de hadisin yayılmasında en çok el- Buhârî ed-Dehlevî'dir. (ö. 1052/1642)
- İmam Rabbanî (ö. 1034/1624) bu sahada hizmetleri geçmiştir.

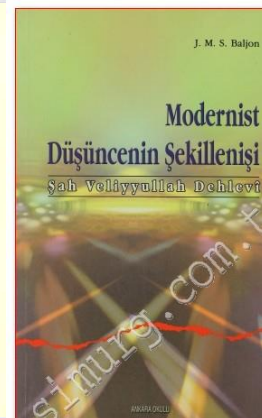
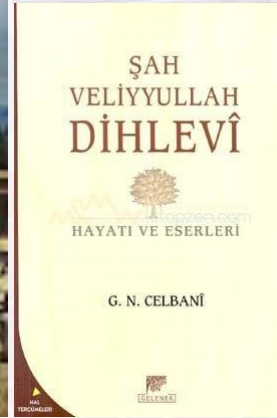
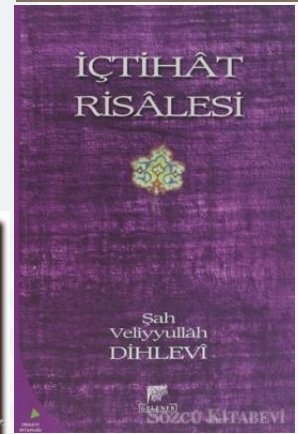
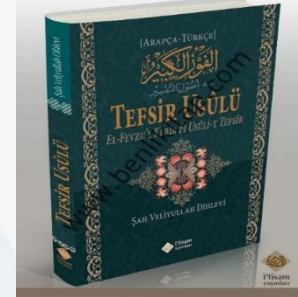
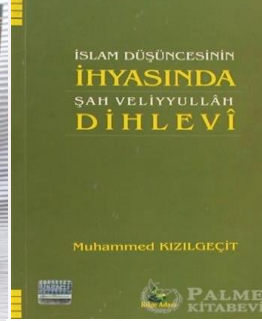
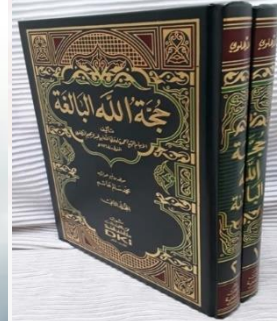

TİRMİZİ

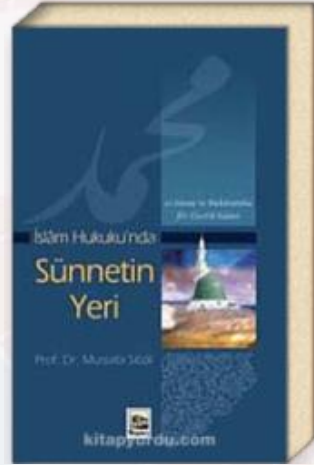
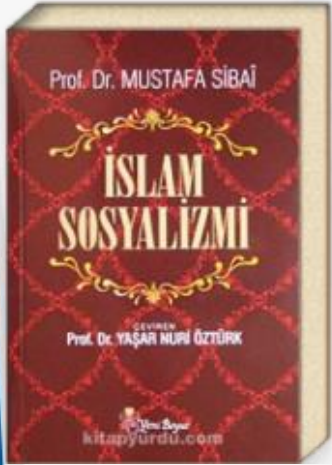
Diyanet-SenTV

- Hadis ilminde en köklü etkiyi, **Şah Velîyyullah ed-Dehlevî** (ö. 1176/1762) yapmıştır.
- **Şah Velîyyullah ed-Dehlevî** Delhi'de *Ehl-i Hadis Medresesini* kurmuştur.

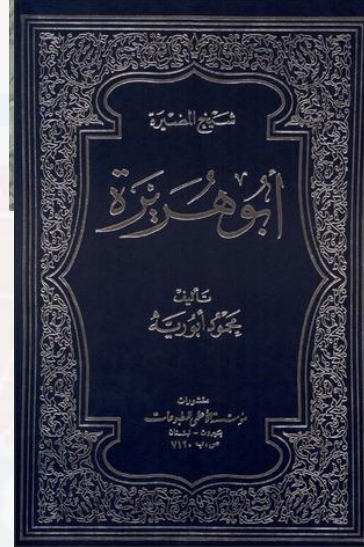
4. Arap Dünyasında Hadis İlmî

- Mısır'da Prof. Dr. Mustafa Sibâî'nin (ö. 1964) *es-Sünne ve mekânetuhâ fi't-teşrîi'l-İslâmî* (1960),

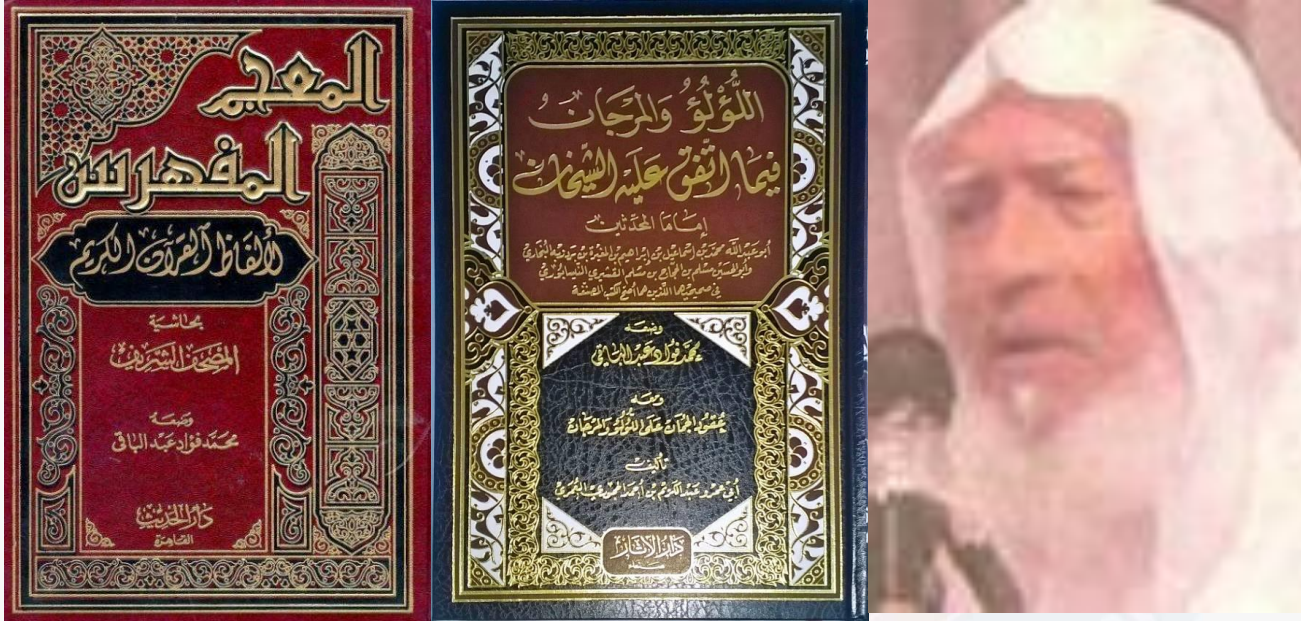
4. Arap Dünyasında Hadis İlmî

- Mahmud Ebû Reyve'nin *Advâ ale's-Sünneti'l-Muhammediyye* adlı kitabıyla zirvesine çıkmıştır.

4. Arap Dünyasında Hadis İlimi

- Muhammed Fuâd Abdülbâki'nin Buhârî ve Müslim'in *Sahîh*'lerindeki ortak rivayetlerden oluşan *el-Lü'lü'ü ve'l-mercân fîme'ttefaka 'aleyhi'*-ş-şeyhân adlı Türkçeye de çevrilen bir eseri vardır.

4. Arap Dünyasında Hadis İlmî

- Mısır'da Prof. Dr. Mustafa Sibâî'nin (ö. 1964) *es-Sünne ve mekânetuhâ fi't-teşrî'l-İslâmî* (1960),
- Mahmud Ebû Reyve'nin *Advâ ale's-Sünneti'l-Muhammediyye* adlı kitabıyla zirvesine çıkmıştır.
- Ebû Reyve, sünnetin güvenilir olduğunu yazdığı eser (1957) Mısır'da büyük gürültü koparmıştır.
- Muhammed Fuâd Abdülbâki'nin Buhârî ve Müslim'in *Sahîh*'lerindeki ortak rivayetlerden oluşan *el-Lü'lü'ü ve'l-mercân fîme'ttefaka 'aleyhi's-şeyhân* adlı Türkçeye de çevrilen bir eseri vardır.

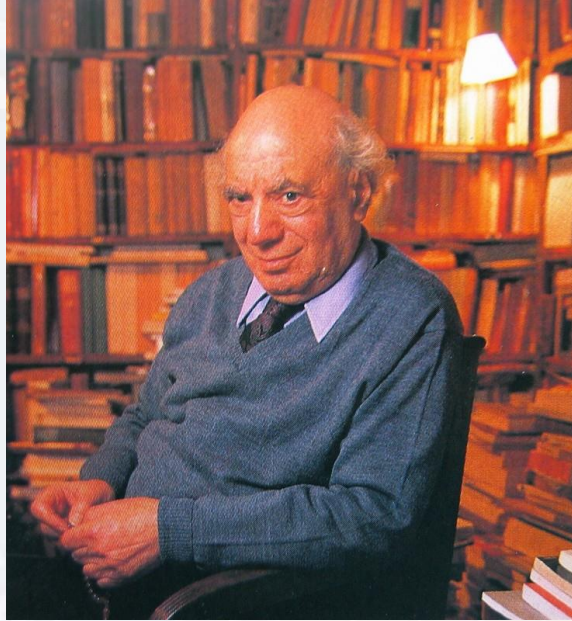

5. Oryantalistler ve Hadis İlmî

- Oryantalistlerin çoğunluğu Yahudi veya Hıristiyan din adamlarıdır.
- İçlerinde Gustave Le Bon gibi dinsiz, birçok eseri Türkçeye çevrilmiş Maxime Rodinson gibi Marksist olanlar da vardır.

Gustave Le Bon

Maxime Rodinson

a. Selçuklu Darulhadisleri

- Alâddin Keykubad ile II. Gıyâseddîn Keyhüsrev döneminde ilk dâruhadi's *Taşmescid Çankırı Dâruhadi'si*'dir.
- İkinci dâruhadi's Sivas'ta *Sâhibiye (Gökmedrese) veya Çifte Minareli Medrese Dâruhadi'si*,
- Selçuklu veziri Sâhib Atâ'nin Konya'da yaptırdığı dâruhadi's ise *İnce Minâre Dâruhadi'si* olarak anılır.
- İlhanlılar döneminde Erzurum'da yapılan dâruhadi's, *Ahmediye Medresesi* olarak meşhurdur.

b. Osmanlı Darulhadisleri

- İlk dârulhadîs, I. Murat devrinde (1360-1389) Çandarlı Hayrettin Paşa tarafından İznik'te yapılmıştır.
- En meşhuru II. Murad'ın 828/1425'te Edirne'de *Dârulhadîs Medresesi*'dir.
- ....
- Süleymaniye Külliyesi bünyesinde *Süleymaniye Dârulhadîsi*, Eğitim-öğretim kurumları arasında en yüksek statüye *Süleymaniye Dârulhadîsi* sahiptir.
- Evliya Çelebi, Yunanistan'da 16; Bulgaristanda 2; Arnavutluk'ta 3 ve eski adıyla Yugoslavya topraklarında 23 dârulhadis bulunduğundan bahseder.

1. Hadis Öğretimi, Osmanlı'nın Son Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi

- **Dâru'l-erkam** (Erkam'ın evi), İslâmın ilk zamanlarında Müslümanları eğitme faaliyeti sürdürdü.
- 1910 yılında, 8. sınıftan başlamak üzere 12. sınıfa kadar beş yıl *Hadis* ve *Hadis Usûlü* dersleri okutulmaktaydı.
- Bu dönemde medreselere *Dâru'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medreseleri* denmişti.
- 1914 yılında *Medresetü'l-mütehasşîn* ihtisas medreselerinde hadis öğretimine yer verilmiştir.
- *Enderûn Mektebi*, *Medresetü'l-vâizîn*, *Merdesetü'l- irşâd*, *Dâru'l-hilâfe merdesesi'*nde hadis dersleri verilmekteydi.
- 1924 yılında *Dârulfünûn İlâhiyat Fakültesi'*nin ders programında da hadis dersi yer almıştır.

Hadis Edebiyatı

1. Rivayet'ul-hadis Kitap Türleri:

a. Sahifeler:

- Hz. Peygamber tarafından yazdırılan mektuplar ve ahitnameler
- Bazı sahabeler tarafından kaleme alınan sahifeler, 50 civarında...
- Bize kadar ulaşabilen en eski hadis eseri Hemmâm b. Münebbih'in sahifesidir (*es-Sahîfetu's-Sahîha*).

b. Cüzler:

- Sahabînin veya bir kimsenin rivayet ettiği hadisleri ihtiva eden eserlere cüz denir.
- 40 hadisler, 100 hadis ve 200 hadisler birer cüzdür.
- Mâlik b. Enes'in 'âlî rivayetlerinin bir araya toplanması ile oluşan cüzdür.

c. **Kitaplar:**

- Hadislerin konularına veya ravi adlarına göre tasnif edildiği eserler. Kütüb-i Sitte gibi...
- Abdullah b. Mübarek'in (v.181/797) *Kitabu 'z-Zühd'ü* bu türün bir örneğidir.

d. **Müsnedler:**

- Konularına veya sahih ve zayıf oluşlarına bakılmaksızın hadislerin sahabe adlarına göre sıralanmasıdır.
- Ebu Davud et-Tay'alisî'nin (v. 204/819) *Müsned'i*,
- Humeydî'nin (219/834) *Müsned'i*,
- Ahmed b. Hanbel'in (241) *Müsned'i*.
- ....

e. Mu'cemler:

Ravi adlarına göre tertip edilen kitap türlerinden biri olan mu'cemlerde rivayetler,

- 1.ya müsnedler gibi sahabe adına
- 2.veya mu'cemi tasnif eden muhaddisin hocalarının adına
- 3.yahut ravilerin şehirlerine, kabilelerine göre alfabetik olarak düzenlenmiştir.

- Mu'cemlerinin en muhtevalısı, et-Taberânî'nin (ö.360/970) büyük, orta ve küçük üç mu'cemidir.
- Alfabetik olarak sıralanan ashabin 25.000 kadar rivayetini ihtiva etmektedir.

f. Musannefler:

- İlk musannifler Şu'be b. Haccâc, Leys b. Sa'd, İsmâil Ayyâş ve Süfyân b. Uyeyne...
- Hz. Peygambere ait söz fiil ve takrirleri içerir.
- Bunlara ilave olarak **mevkuf** sahâbe sözleri ve uygulamaları
- **Maktû'** tâbiûn sözleri ve uygulamalarını da içermeleridir.

g. Cami'ler:

Hadisleri konu başlıklarına göre tasnif edilmiştir.

Bu konular şunlardır:

1. İman ve akaid;
  2. İbadet ve muâmelât (ahkâm);
  3. Ahlâk ve nefis terbiyesi (rikak);
  4. Yeme, içme ve yolculuk âdâbı;
  5. Tefsir, tarih ve siyer;
  6. Oturup kalkma âdâbı (şemâil);
  7. Fiten ve melâhim;
  8. Peygamberlerin ve ashabın menkıbeleri.
- Ma'mer b. Râşid'in (153/770) *Kitabu'l-Cami'i*. 3. asır ve sonrasında yazılan en meşhur üç Câmî': **Sahîhân** Buhârî ve Müslim'in *Câmî'leri* ile Ebû İsâ Muhammed b. İsâ et-**Tirmizî**'nin (ö.279/892) *Câmî'i*dir.

h. Sünenler ve Ahkâm Kitapları:

Ahkâma dair hadisleri fıkıh kitaplarındaki sıraya göre derleyen sünenler III. (IX.) yüzyıldan itibaren kaleme alınmıştır.

- Ebu Davud es-Sicistânî'nin (275/889) *Sünen'i*,
- Nesâî'nin (303/915) *Sünen'i (el-Mücteba)*,
- İbn Mâce'nin (273/886) *Sünen'i*,
- Dârimî'nin (255/868) *Sünen'i*,
- Dârekutnî'nin (385/995) *Sünen'i*,
- Beyhakî'nin (458/1066) *Sünenü'l-Kübrâ 'sı*.

1. Müstedrekler:

- Muhaddislerin görmedikleri hadisler daha sonraki hadis âlimleri tarafından bir araya getirilmiştir.
- Bu tür eserlere 'ilave ve zeyil' anlamında *müstedrek* adı verilmiştir.
- Temel hadis kaynaklarını tamamlayıcı mahiyette yazılan eserlerdir.
- Müstedrek çalışmaları daha çok Sahih-i Buhârî ve Sahih-i Müslim üzerinde yapılmıştır.
- **Hâkim** en-Nîsâbûrî'nin (ö. 405/1014) *el- Müstedrek ale's-Sahîhayn* isimli eseridir.
- **Dârekutnî**'nin (ö. 385/995) *el-İlzâmât ale's-Sahîhayn*

i. Müstahrecler:

- Bir hadis kitabındaki rivayetleri daha farklı senetlerle toplayan hadis kitabı türüdür.
- Meşhur bir hadis kitabındaki hadisleri çeşitli bakımlardan güçlendirmek amacıyla kaleme alınan eserlerdir.
- Müstahrecler daha çok Sahihayn veya bunlardan biri üzerine yazılmıştır.
- Hadisleri, teker teker ele alıp senedinden başka bir senedle rivâyet etmek suretiyle meydana getirilen hadis kitabıdır.
- **Ebû Avâne** el-İsferâyînî'nin (ö. 316/929) *el-Müsnedü'l-muhrec alâ kitâbi*;
- *Müslim b. Haccâc'ı* ile **Ebû Nuaym** el-İsfahânî'nin (ö. 430/1039) *el-Müsnedü'lmüstahrec alâ Sahîhi'l-İmâm Müslim*

k. Kırk Hadisler:

- Kırk hadis ezberlemeye teşvik eden zayıf bir hadisin etkisiyle *erbaûn* 'kırk hadis' kitapları yazılmıştır.
- Tanınmış âlimler, akaid, ibadet, ahkâm, ahlak, cihad vb. konularda 'kırk hadis' kitapları kaleme almışlardır.
- Abdullah b. Mübârek'in (181/797) *Erbeûn'u*, Âcurrî'nin *Kitâbü'l-Erba'îne hadîsen* adlı eseri.
- Nevevî'in (676/1277) *Erbeûn'u*.
- ....

I. Etraf Kitapları:

- Hadis kitaplarındaki rivayetlere kolayca ulaşabilmek amacıyla kaleme alınan kitaplardır.
- Etraf Kitaplarında rivayetlerin baş tarafından bir kısmı zikredilmiş, hadis metinlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.
- Wensinck'in (1882-1939) *el-Mu'cemu'l- mufehres li-elfazi 'l-hadisi 'n-nebevi* (Concordance) adlı eser bu türün en tanınmış örneğidir.
- Bu kitaplar genellikle *sahâbe ismine* göre tertip edilmişlerdir.

m. Tahric Kitapları:

- Tefsir, fıkıh, kelam, tasavvuf ve hadis kitaplarında kaynağı gösterilmeyen rivayetlerin sağlamlık derecesini tespit etmek ve bazı rivayetlerin kime ait olduğunu belirtmek amacıyla yapılan çalışmalara tahric denir.
- Gazzâlî'nin (505/1111) *İhyau ulumi'd-din'i* üzerine Irâkî'nin (806/1403) yazdığı el- *Muğni an hamli'l-esfâfi* zikredilebilir.
- Irâkî, bu çalışmasında çok sayıda zayıf ve mevzu hadis tespit etmiştir.
- İbn Hacer el-Askalânî'nin (ö. 852/1449) tahric çalışmaları en tanınmış olanlardır.

n. Zevaid Kitapları:

- Ulaşılması kolay olmayan birçok hadis kitabındaki rivayetlere daha kısa zamanda ulaşılır.
- Bir konuda hadis arayan bir kişi onlarca esere başvurmak yerine önce Kütüb-i Sitte'ye, sonra zevâidlere bakar.
- Nûreddin Heysemî'nin (807/1404) *Mecmeu'z-zevâidi* bu türün en meşhurdur.
- Bu eserlerde merfû, mevkuf ve maktû' hadisler bulunduğu gibi sahih, hasen, zayıf ve mevzû rivâyetler de yer almaktadır. Kütübi sitte'de olmayan hadisleri bir araya getirerek Kütüb-i site'ye ek ve tamamlayıcı niteliktedir.

o. Fevaid Kitapları:

- Çeşitli âlimlerin ferd ve garib rivayetlerini bir araya getiren kitap türüdür.
- Bir hadis birçok sağlam senedle nakledilse bile onun bir başka zayıf tarikle rivayet edilmesi bazı muhaddislerin ilgisini çekmiştir.
- Bu tür rivayetler çoğu küçük hacimli olan fevâidlerde bir araya getirilmiştir.
- Ali b. Ca'd (230/844)...

ö. Emâlîler:

- Hadis hafızlarının salı ve cuma günleri mescitlerde hadis imla ettikleri sırada talebelerinin kaydettiği hadislerdir.
- Leys b. Sa'd'ın (175/791) *Meclis min fevâid'i* bilinen en eski emâlîlerdendir.
- Selçuklu Veziri Nizâmülmülk'ün (485/1092) iki emâlîsi zikredilebilir.

p. Şemâil Kitapları:

- Hz. Peygamber'in fiziki ve ahlakî özellikleri, ibadet ve yaşayışı, giyim ve kuşam tarzını anlatır.
- Şemâile dair ilk yazılan eser, Tirmizî'nin (279/892) 400 kadar rivayeti ihtiva eden *eş-Şemâilu 'l-Muhammediyye* adlı kitabıdır.

2. Dirayetu'l-hadis (hadis değerlendirme) kitapları:

a. Usul-i hadis:

- Râmehürmüzî'nin (360/971) *el-Muhaddisu'l-fasil beyne'r-râvî ve'l-va'î* adlı eseri ilk usul-i hadis kitaplarından biridir.
- İbnu's-Salah'ın (643/1245), *Ulumu'l-hadis* olarak da anılan *Mukaddimetu İbn Salah'ı*.
- Babanzade Ahmed Naim'in (1872-1934) *Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhine* yazdığı geniş kapsamlı mukaddime.
- Türkçe usul-i hadis, Muhammed Tayyib Okiç'in (1902-1977) *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*

b. Ricalu'l-hadis:

- Senette yer alan ravilerin kimliğini tanıyabilmek için onların bütün yönleriyle hayatları ve ne derece güvenilir oldukları (cerh ve ta'dil durumları) araştırır.
- İlk zamanlarda bu bilgiler hocadan talebeye aktarılırken III. (IX.) yüzyıldan itibaren cerh ve ta'dil kitapları telif edilmiştir.

B1. Sahabe:

- Hadis ricalinin ilk tabakası...
- Ashaba dair en kapsamlısı İbn Hacer el- Askalânî'nin (852/1449) 12.304 biyografisi *el-Isâbe*...

B2. Sika raviler:

- Sadece güvenilir (sika) ravileri bir araya getiren çalışmalar...
- Ebu'l-Hasan el-İclî'nin (261/875)
Tarihu 's-sikât...

B3. Zayıf Raviler:

- Zayıf oldukları için rivayetleri delil olma niteliğini kaybeden kimseler hakkında yazılan kitaplar. (*ed-Duafa'* ve *'l-metrukî*)
- Zehebî'nin 11.053 zayıf ve metruk raviyi ihtiva eden *Mîzânu 'l-i 'tidâl* adlı eseri.

B4. Sika ve zayıf raviler:

- Rical kitaplarının bir kısmında sika ve zayıf raviler bir arada ele alınmıştır.
- İbn Sa'd'ın (230/845), sahabe ve tabiîn nesillerinden 4300 kadar kişiyi, yaşadıkları zaman ve mekân unsurlarını ön planda tutarak tanıttığı *et-Tabakâtu'l-kübrâ'* sı
- İbn Ebu Hâtim'in (327/938), toplam 16.040 biyografiyi ihtiva eden *el-Cerh ve't-ta'dil'i* bu konudaki en önemli eserdir.

B5. Belli kitapların ricali:

Kütüb-i sitte'nin ravilerini alfabetik olarak kısaca tanıtan rical kitapları da bulunmaktadır.

Bu tür eserlerden Sahihayn'ın ricaline dair değişik özelliklere sahip birçok eser telif edilmiştir.

B6. Belli memleketlerin ricali:

Ravilerin yaşadıkları bölgelere, güvenilir veya zayıf oluşlarına, lakap ve künyelerine ve daha başka özelliklerine göre incelenmiştir.

c. Esmâ ve künâ: Bir ravinin bazı senedlerde künyesiyle anılması veya künyesiyle bilinen kimsenin ismiyle zikredilmesi ravilerin tanınmasını güçleştirmiştir. Bundan dolayı rivayet zincirinde yer alan şahısların isim ve künyelerini inceleyen eserlere ihtiyaç duyulmuştur.

d. Mu'telif ve muhtelif: Adları, lakapları, künyeleri ve nisbeleri yazılış bakımından aynı veya birbirine yakın (mu'telif) okunuşları farklı olan (muhtelif) ravilerin kimliğinin tespit edilmesi rivayetleri değerlendirebilmek için son derece önemlidir. Sellam-Selam, Abbad- Ubad, Abbas-Ayyaş gibi mu'telif ve muhtelif isimlerin birbirine karıştırılmasını önlemek maksadıyla çok sayıda eser yazılmıştır.

e. **Müttefik ve müfterik:** Raviler arasında adları ve baba adlarıyla birlikte bazen dede adları yahut künyeleri ve nisbeleri aynı olan kimseler de bulunmaktadır. Adları, lakapları, künyeleri ve nisbeleri hem yazılış hem de okunuş bakımından aynı olan kimselerden özellikle aynı yüzyılda yaşayanların birbirine karıştırılmasının yol açacağı büyük hatalara mani olmak adına çeşitli eserler yazılmıştır.

f. **Müştebih:** Adları aynı, fakat babalarının isimleri veya nisbeleri yazılış bakımından farklı veya birbirine yakın olmakla beraber okunuş bakımından ayrı kimselere dair kaleme alınan eserler müştebih (müteşabih) türünü meydana getirir.

g. **Mübhemât:** Hadisin senesinde ismi söylenmeden 'recul, sika' gibi müphem ifadelerle anılan raviler bulunduğu gibi metninde de aynı şekilde 'recul, ibnu fulan, bintu fulan' gibi kimlikleri belirtilmeden zikredilen kimseler olabilmektedir. Senetteki bazı isimlerin bilinmemesi o rivayete güveni zedeleyeceği için bunların tanıtılması yönünde eserler telif edilmiştir.

h. **Vefeyât:** Hadislerin senedini incelerken ravilerin birbirleriyle görüşüp görüşmediğinin tespit edilebilmesi onların doğum ve ölüm tarihlerini bilmeye bağlı olduğundan hadis usulünde tevârihu'r-ruvât ve'l-vefeyât adıyla anılan çeşitli eserler kaleme alınmıştır.

HADİS İLİMLERİ

Diyanet-SenTV

Cerh ve ta'dil:

- Bilindiđi kadarıyla cerh ve ta'dil ilmine dair ilk usul kitabı Taceddin es-Subkî'nin (771/1370) *Ka 'ide fi 'l-cerh ve 't-ta 'dil'*idir.
- Ricâl ilmi, hadis râvîlerinin rivayetlerinde ehil olup olmadıklarını belirlemeye yönelik ortaya çıkmış bir ilimdir.
- Ricâl ilmi, **Cerh ve Ta'dîl İlmi** olarak da anılır.
- **Cerh**, râvî hakkında olumsuz kanaat belirtme demektir.
- **Ta'dîl**, râvî hakkında olumlu kanaat belirtme demektir.
- yy'da ricâl ilmi zirveye ulaştı.
- İbn Sa'd (ö.230/844) *Tabakâtı*, Yahyâ b. Maîn'in (ö.233-848) *Târih'*idir.

İlelu'l-hadis:

İlk bakışta sahih görünen hadislerde ancak derin bilgi ve tecrübe sahibi hadis uzmanlarının görebileceği gizli kusur bulmayı ve düzeltmeyi amaçlayan bir ilim dalıdır. Bu tür gizli kusur taşıyan hadislere **Muallel** veya **Ma'lûl Hadis** denir. **İlelü'l-hadîs kitapları:** Ahmed b. Hanbel'in (241/855) *el-İlel ve ma'rifetü'r-ricâl...*

Garibu'l-hadis:

- Hadis ilminde az kullanıldığı için yaygın olmayan ya da anlamı kapalı olduğu için anlaşılması zor olan kelimeler ve kavramları konu edinen ilimdir.
- *Ġarîbü'l-hadis*; Hicri 4. asırdan günümüze ulaşan en mühim eser Hattâbî'nin *Ġarîbü'l-hadîs*'idir.
- Zemahşerî'nin *el-Fâik fî ġarîbi'l-hadîs*;
- En mükemmel eser Mecdüddîn İbnü'l-Esîr'in (ö.606/1209-10) *en-Nihâye fî ġarîbi'l-hadîs*'idir.

Muhtelifü'l-hadis:

- Birbirine zıt gibi görünen bazı hadisleri cem ve te'lif, nesih, tercih ve tevakkuf gibi metotlarla uzlaştırmak amacıyla erken devirlerden itibaren çalışmalar yapılmıştır.
- **İhtilâfü'l-Hadîs İlimi** bu tür zıt görünen hadisleri konu edinip bunları değerlendiren ve zıtlığı çözmeye çalışan ilim dalıdır. Bu ilme **Muhtelifü'l-hadîs** veya **Muhtelifü'l-Hadîs, Müşkilü'l-hadîs** de denir.
- **İhtilâfü'l-hadîs** ile ilgili önemli kitaplar: Şâfiî (ö.204/819), *İhtilâfü'l-hadîs*; İbn Kuteybe (ö.276/889), *Te'vîlü muhtelifi'l-hadîs*; Ebû Ca'fer et-Tahâvî (ö.321-933) *Müşkilü'l-âsâr*.

Hadisler arasındaki ihtilaf sebepleri:

Hiz. Peygamber'den kaynaklanan sebepler: Hz. Peygamber bazen genel bir hüküm verir, sonra özel durumlar için o hükme sınır getirebilirdi. Örneğin bir hadisinde yeryüzünün tamamı bize mescit kılındı derken başka bir hadisinde kabirlerde namaz kılınmasını yasaklamıştır. Şartlar değiştiğinde önceki hükmünü kaldırabilir. Buna, önce kabir ziyaretini yasaklamışken sonradan buna izin vermesini örnek verebiliriz.

Râvîlerden kaynaklanabilir: Sahâbe ve râviler hadisleri yanlış duymuş veya anlamış, tamamını duymamış veya hadisin söylendiği şartları ve ortamı bilmediğinden yanlış yorumlamış olabilir. Örneğin Ebu Hüreyre Hz. Peygamber'den ev, kadın ve atta uğursuzluk olduğuna dair bir hadis nakletmiş, bunu duyan Hz. Âişe, Ebû Hüreyre'nin hadisi yanlış duyduğunu, Peygamber'in "Yahudiler, ev, kadın ve atta uğursuzluk olduğuna inanırlar" dediğini aktarmıştır.

Hadisler arasındaki ihtilâfın giderilmesindeki yöntemler:

1-Cem' ve te'lîf: Cem'dağınık olan şeyleri bir araya getirme, te'lif uzlaştırma demektir. Çelişen hadislerin bağdaştırmaktır. 2-

Nesh: Nesh yok etmek, ortadan kaldırmak, nakletmek demektir. "Şer'î bir hükmün daha sonra gelen şer'î bir delille kaldırılmasıdır. Yürürlükten kaldırılan önceki hükme **mensûh**, öncekini yürürlükten kaldıran sonraki hükme **nâsih** denir.

3-Tercih: Çelişen hadislerden birini tercih edip öbürünü terk etmektir.

4-Tevakkuf: İhtilafı giderme yöntemi olarak tevakkuf, çelişen hadisler konusunda karar vermemek, askıya almak, karar vermeyi sağlayacak delil ve karîneler buluncaya kadar beklemektir.

Nasih ve mensuh:

Hazret Peygamber'in (s.a.) bazı sünnetlerinin daha sonraki dönemlerde yine kendisi tarafından kaldırılması sebebiyle araları telif edilemeyecek derecede birbirine zıt görünen hadislerin ele alındığı nasih ve mensuh ilmi muhtelifu'l-hadis ile de yakından ilişkilidir. Hadiste nasih konusunda yapılan ilk çalışmalardan biri Ebu Bekir el-Esrem'in (261/ 874)

Nasihü 'l-hadis ve mensuhuh adlı eseridir. Hadîsin nâsîh ve mensûhu muhtelif yollarla bilinir. Bunların başında bizzat Hazreti Peygamberin tasrîhi gelir. Bu hususta misal olarak zikredilen en meşhur hadîs, kabirlerin ziyaretiyle ilgilidir. Hazreti Peygamber, bidayette kabir ziyaretini nehyetmişken sonradan bu konuda şöyle buyurmuştur: "Sizi kabirlerin ziyaretinden nehyetmiştim; ziyaret ediniz." Bazen da nesh keyfiyetini beyan eden bu tasrîh sahabe cihetinden gelir.

Esbabu vurudî'l-hadis:

Hadislerin daha iyi anlaşılabilmesi için bunların hangi sebeple, nerede ve ne zaman söylendiğini araştırma konusu yapan bir disiplindir. Süyûtî'nin, *el-Lüma'* ...

HADİS

ÖĞRENİM VE ÖĞRETİM

YÖNTEMLERİ

1. Tarihsel Süreç:

Sahâbe hadisleri bizzat Hz. Peygamber'den işiterek (**müşâfehe**),

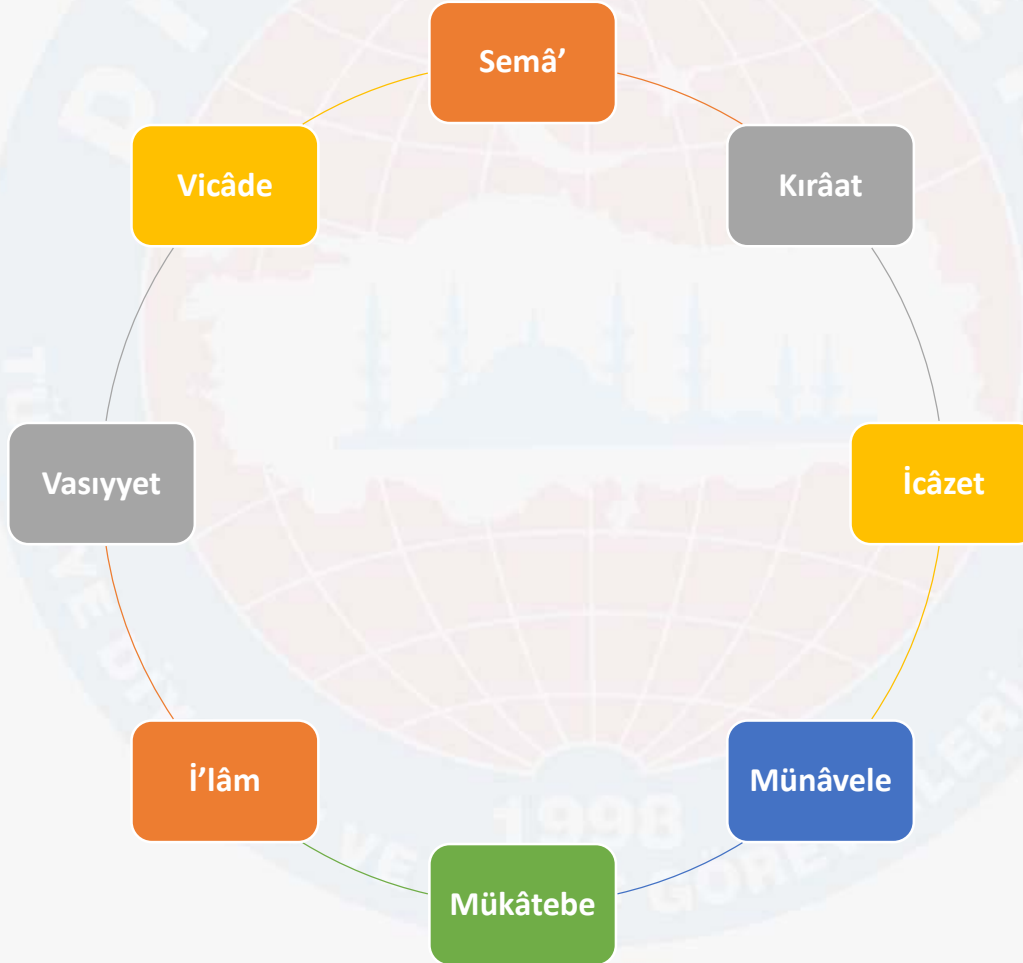

onun davranışlarını görerek (**müşahede**) veya diğer sahâbîler vasıtasıyla öğrenmekteydi.

2. Hadis öğrenim ve öğretim yöntemleri

2. Hadis öğrenim ve öğretim yöntemleri

a. Semâ' ve Kırâat:

Semâ, hadis hocasının (şeyh) hadislerini okuması, talebenin veya talebelerin de bizzat ondan işiterek hadisleri almasıdır.

İmlâ' hadis almanın en güvenilir usûlü kabul edilmiştir. İmla, hocanın hadisi talebeye yazdırmasıdır.

Kırâat, talebenin hadisleri bizzat hadis hocasına okuması veya başkasının okuduğunu işitmesi suretiyle hadisi almasıdır. Buna **arz da denir.**

b. İcâzet, Münâvele ve Mükâtebe:

İcâzet, semâ' ve kırâat olmaksızın hadis âliminin belirli şartlar dahilinde bütün veya bir kısım rivâyetlerini öğrencisinin rivâyet etmesine izin vermesidir. Bu izin sözlü veya yazılı olabilir.

Münavele, hadis hocasının hadislerini ihtiva eden kitabını rivâyet etmesi için talebesine elden vermesi veya kitabın kendisine ait olduğunu ifade etmesi demektir.

Mükatebe, hadis hocasının rivâyet hakkı bulunan hadislerinin tamamını veya bir kısmını yakında ya da uzakta bulunan bir kimseye yazıp göndermesidir.

c. İ'lâm, Vasiyet, Vicâde:

İ'lam, hadis hocasının hadis veya hadis kitabını rivâyeti için herhangi bir açıklamada bulunmadan öğrenciye göstererek bunları semâ' yoluyla aldığını ifade etmesidir.

Vasiyet, hadis hocasının rivâyet ettiği bir kitabı, ölümünden veya seyahate çıkmadan önce birisine vasiyet etmesidir.

Vicade, bir kişinin herhangi bir râvînin, hadis kitabı müellifinin el yazısı ile yazılmış kitabını veya bazı hadislerini bulup ele geçirmesine denir.

HADİSLERİN TAKSİMİ

1. Mütevâtir hadîs

**Lafzî
Mütevâtir**

**Ma'nevî
mütevâtir**

1. Mütevâtir hadîs, başından sonuna kadar her tabakada, yalan söylemek üzere anlaşmaları aklen ve âdeten mümkün olmayacak kadar çok râvînin rivayet ettiği hadîstir.

Haber-i vâhid ise, herhangi bir tabakada râvî sayısı, mutevatir hadîsin râvî sayısına ulaşamayan hadîstir.

Lafzî Mütevâtir: Bütün rivayetlerinde lafızları aynı olan yani, Hz. Peygamber'in ağzından çıktığı şekilde bize ulaşan hadislerdir.

Ma'nevî mütevâtir: Râvîlerin, aralarında müşterek bir nokta olan çeşitli hükümleri veya bilgileri ayrı ayrı lafızlarla nakletmeleri şeklinde meydana gelen **ortak manaya** denir.

Mütevâtir haberi inkâr etmesinin kendisini *küfre* götüreceğini söylemişlerdir. Zira mütevâtir hadisi inkâr, Peygamber'i yalanlamak veya ona karşı gelmek demektir.

2. Makbûl Hadîsler: Makbûl hadîsler sahîh ve hasen diye ikiye ayrılırlar.

a. Sahîh Hadîs: Sahîh hadîs, senedinin başından sonuna kadar sika (adâlet ve zabt sahibi) râvînin sika râvîden rivayet ettiği, şâzz ve muallel olmayan hadîstir.

Sahih hadisin dört özelliği:

1. Râvîlerinin sika olması, (ADALET-ZABT)
2. Râvîleri arasında kopukluk olmaması yani senedin muttasıl olması,
3. Şâzz yani diğer sika râvîlerin rivayetlerine aykırı olmaması,
4. Muallel yani sahihliğine zarar verecek gizli bir kusurunun olmaması.

Buhârî (ö.256) ile Müslim'in (ö.261) el- Câmî's-Sahîh isimli kitaplarıdır. İkisine birlikte **sahîhayn** denilir.

Bu iki kitapta bulunan bir hadise **müttefekun aleyh**: üzerinde ittifak edilmiş hadis denir.

Sahih hadisin dört özelliği:

Râvîlerinin sika olması, (ADALET-ZABT)

Râvîleri arasında kopukluk olmaması
yani senedin muttasıl olması,

Şâzz yani diğer sika râvîlerin
rivayetlerine aykırı olmaması,

Muallel yani sahihliğine zarar verecek
gizli bir kusurunun olmaması.

b. Hasen Hadis: Hasen hadis, sahih hadisin bütün niteliklerini taşıdığı halde râvîlerinden birinin veya bir kaçının **zabt** sıfatı tam olmayan hadistir. En genel anlamıyla haber-i vâhid, *mütevâtir haberin şartlarını taşımayan veya mütevâtir seviyesine ulaşmayan haber* olarak tanımlanır.

Hanefîler, bu haberlerin doğruluğu kadar yalan olması ihtimalini de göz önüne alarak **yakîn ilim** değil, **zan** ifade edeceğini kabul ederler.

**zabt
sıfatı**

Diyanet-SenTV

3. Merdûd Hadîsler: Zayıf hadislerdir. Sahih ve hasen hadis için aranan şartlardan birini ya da birkaçını taşımayan hadislerle zayıf hadis denir. Zayıf hadislerle ahkâm dışında, amellerin faziletine dair konularda amel edilebilir.

a. Mürsel: Tâbiînin doğrudan Hz. Peygamber'den naklettiği hadis demektir.

b. Munkatr': Senedinde sahabeden sonra bir veya peşpeşe olmayarak, birkaç râvî atlanmış olan hadîse denir.

c. Mu'dal: Senedinde peş peşe iki veya daha fazla râvî atlanmış olan hadîs demektir.

d. Mu'allak: Senedinin müellif tarafı, bir veya birkaç râvîsi atlanmış gibi eksik olan hadîstir.

e. Müdelles: Bir kusuru veya ekseriya hoş görülmeyen bir özelliği gizlenerek onun bulunmadığını zannettirecek şekilde rivayet edilmiş olan hadîs demektir.

f. Mu'allel: Ancak işin uzmanı âlimlerin fark edebileceği ve sahihliğe zarar veren gizli bir kusuru (illeti) bulunan hadîse denir.

g. Muzdarib: Birbirlerine zıt olmakla beraber birini diğerine tercih imkânı bulunmayan hadîslerden her birine verilen isimdir.

h. Mablûb: Sened veya metnindeki kelime veya cümleler arasında yer değişikliği yapılmış olan hadîse denir.

ı. Şâzz- Mahfûz: Şazz, sika bir râvînin kendisinden daha sika olan bir râvîye veya râvîlere zıt olarak rivayet ettiği hadîs demektir. Mukabilindeki hadîse yani sika râvîlerin hadisine ise mahfûz denir. Şazz terimi, sadece bir senedi bulunan, tek bir râvî tarafından rivayet edilen hadistir.

i. Münker-Ma'rûf: Zayıf bir râvînin kendisinden daha iyi durumda olan râvîye aykırı bir şekilde rivayet ettiği hadîs demektir.

k. Metrûk: Hz. Peygamber'e yalan isnadda bulunmakla itham edilen (muttehem bi'l-kizb), veya çok hata yapan (fâhişu'l-ğalat) yahut çok dalgın olan (fartu'l-gaflet) râvînin rivayet ettiği hadîse denir.

Senetteki Kopukluktan Doğan Zayıf Hadisler

İsnadında, sahâbî olan râvisi veya diğer râvilerinden biri zikredilmeyen hadis.

المرسل **MÜRSEL**

SAHABE

1

TÂBİİN

2

TEBE-İ TÂBİİN

3

MÜELLİF

Senedin sahâbiden sonra gelen kısmında bir veya daha çok râvisi atlanarak rivayet edilen hadis anlamında terim.

المنقطع **MUNKATİ'**

SAHABE

1

TÂBİİN

2

TEBE-İ TÂBİİN

3

MÜELLİF

Senedinden birbiri ardınca iki veya daha fazla râvinin düştüğü hadis.

المعضل **MU'DAL**

SAHABE

1

TÂBİİN

2

TEBE-İ TÂBİİN

3

MÜELLİF

Senedin müellif tarafındaki kısmından bir veya daha çok râvisi zikredilmeyen hadis anlamında terim.

المعلق **MUALLAK**

SAHABE

1

TÂBİİN

2

TEBE-İ TÂBİİN

3

MÜELLİF

Râvinin, hocasından işitmediği bir hadisi ondan duymuş gibi nakletmesi anlamında bir terim.

التدليس **MÜDELLES**

SAHABE

1

TÂBİİN

2

TEBE-İ TÂBİİN

3

MÜELLİF

X

Raviye Yapılan İthamlardan Doğan Zayıf Hadisler

Zayıf râvinin güvenilir râviye muhalefeti yüzünden zayıf olan hadis

المنكر MÜNKER

ZAYIF RÂVÎ

1

GÜVENİLİR RÂVÎ

2

Yalan söylemekle itham edilen râviyi veya onun naklettiği rivayeti ifade eden hadis

المتروك METRÛK

YALANCI RÂVÎ

1

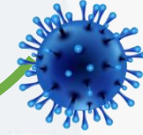

Sened veya metninde herkesin göremeyeceği bir kusuru bulunan hadis.

المعلل MU'ALLEL

GİZLİ KUSURLU HADİS

1

Sened veya metnine, aslında olmayan bir şey ilâve edilen hadis.

المدرج MÜDREC

SÖZÜN
BİR KISMI ELÇİ'NİN
BİR KISMI
RÂVÎ'NİN

RÂVÎ SÖZÜ

1

Hadis diye uydurulan sözleri ifade eden terim.

الموضوع MEVZU'

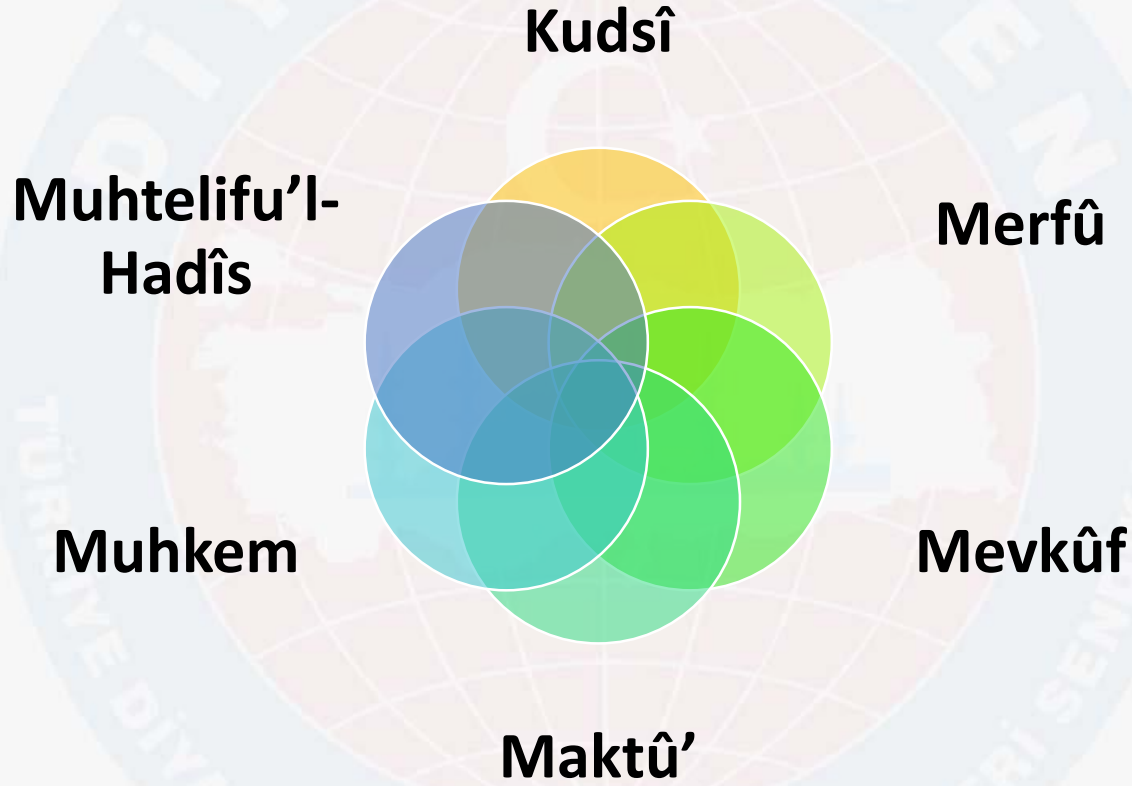
MECRÛH RÂVÎ'NİN
SÖZLERİ

UYDURMACI
RÂVÎ

1

4. Metnin Özelliklerine Göre Sınıflandırmalar

4. Metnin Özelliklerine Göre Sınıflandırmalar

- a. Kudsî:** Allah'a, Kur'an olmayarak nispet edilen söz ve işle ilgili hadis demektir. Kudsî hadîs yerine rabbânî hadîs veya ilâhî hadîs de denir. Kudsi hadisler önceleri diğer hadislerle birlikte derlenmişlerdi. Hicri 6. asırdan itibaren sadece bu tür hadisleri ihtiva eden kitaplar da yazılmaya başlanmıştır. Allah'ın büyüklüğü, kudreti, merhameti ve lütfu gibi konuları ele alan bu hadislerin sayısı fazla değildir.
- b. Merfû:** Hz. Peygamber'e ait olduğu söylenen söz, iş veya herhangi bir durumla ilgili hadis demektir.
- c. Mevkûf:** Bir sahabiye ait olduğu söylenen söz ve işle ilgili hadise denir.
- d. Maktû':** Tâbiûndan birine ait olduğu söylenen söz ve işle ilgili hadis demektir.
- e. Muhkem:** Kendisine zıt mânâda sağlam bir hadîs veya şer'î bir delil bulunmayan yani diğer dînî delillerle çelişmeyen hadîs demektir.
- f. Muhtelifu'l-Hadîs:** Başka bir hadise veya dinen makbul bir delile/bilgiye zıt olan, çelişen hadise denir.

5. Senedin Özelliklerine Göre Sınıflandırmalar

a. Muttasıl: Senedinde başından sonuna kadar râvî düşmesi bulunmayan, isnad zinciri kesintisiz olarak devam eden hadîs demektir.

b. Mu'an'an: Senedindeki bir veya birden çok râvî ile hadisi aldıkları hocalara arasında an' edatı bulunan hadislerdir.

c. Muennen: Senedindeki iki veya daha çok râvî arasında enne bulunan hadistir.

d. Haber-i Vâhid: Haber-i vâhid, mütevâtir olmayan hadis demektir.

D1. Meşhûr ve Müştehir: Her nesilde (tabakada) asgarî üç râvî tarafından rivayet edilmiş olan hadîse denir.

D2. Azîz: Her nesilde (tabakada) en az iki râvî tarafından rivayet edilmiş olan hadîs demektir.

D3. Ferd: Ferd, senedinin bir veya bir kaç yerinde (tabakasında) râvî sayısı bire düşen hadîs demektir.

D4. Garîb: Garîb hadîs aynı şekilde herhangi bir yönden farklılık gösteren veya tek kalan hadîs demektir.

e. Âlî / Nâzil: Bir hadisin farklı senedleri arasında, râvî sayısı diğerlerine göre hakikaten veya hükmen az olanına âlî, râvî sayısı çok olanına nâzil denir.

6. Sened ve/veya Metninin Müsterek Özelliklerine Göre Sınıflandırmalar

a. Müsned: Hz. Peygamber'e kesintisiz (muttasıl) bir senedle nispet edilen hadise (merfû ve muttasıl hadîse) denir.

b. Müdrec: Sened veya metnine, aslında bulunmayan bir şey eklenmiş olan hadîse denir.

c. Musahhaf ve Muharref: Sened veya metninde noktalama ve harekeleme hatası yapılmış olan hadise musahhaf, harf hatası yapılmış olan hadise ise muharref denir.

d. Mutâbi'- Şâhid: Hadislerin sahabeden itibaren farklı rivayetlerinin araştırılması sonucunda o hadisi senedin her bir halkasındaki râvî dışında aynı lafızlarla rivayet eden başka râvîler varsa bunların rivayetine mütâbi' denir.

Hadîsin başka kanallardan gelen rivayetlerini araştırma sonucu lafzı aynı olmayıp mânâ bakımından benzer veya yakın rivayetler bulunursa bunlara da şâhid denir.

7. Zayıf Hadîsle Amel Etme Konusunda Âlimlerin Tavrı

Hasen veya sahih derecesine ulaşmayan, diğer bir ifade ile sahih olma şartlarından bir veya birden fazlasını kendisinde bulundurmeyen zayıf hadislerin, amel edilmeye uygun olma açısından güvenilirliklerini zedeleyen ve bu noktada şüphe uyandıran sebepler aynı derecede olmadığı için zayıflık dereceleri de farklıdır.

Hâl böyle olunca zayıf rivâyetlere karşı âlimlerin tutumu da farklı olmuştur.

8. Mevzû Hadis: Söylemediği veya yapmadığı halde Hz. Peygamber'e nispet edilen söz ve işlerle ilgili haberdir.

a. Uydurma Sebepleri: İslâm Düşmanlığı, Irk ve Mezhep Yanlılığı, Maddi Yarar Elde Etme Hırsı, İslâm'a Hizmet Arzusu...

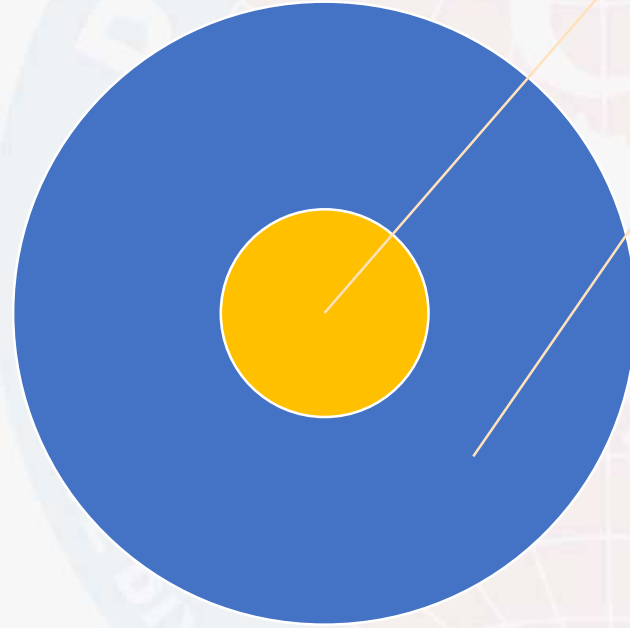
b. Uydurma Hadisin Belirtileri: Râvîdeki Belirtiler, Metindeki Belirtiler...

c. Hadis Uydurmaya Karşı Yapılan Mücadele: Genel olarak tenkide uğramış râvîleri, özel olarak da hadis uyduran veya bununla suçlanan kimseleri tespit edip tanıtmak. Uydurma hadisleri tanıtmak.

d. Uydurma Hadislerin Olumsuz Etkileri: Hadis âlimleri daha faydalı bilgiler için harcayacakları zamanı, uydurma hadisleri tespit etmek ve onlarla mücadele etmek için harcamışlardır. Bazı mevzû hadisler helali haram, haramı helal göstermek suretiyle dini hükümleri tahrif etmiştir. Uydurma hadisler Müslümanlar arasındaki ayrılığı ve çatışmayı körüklemiştir.

b. Uydurma Hadisin Belirtileri:

Râvîdeki
Belirtiler

Metindeki
Belirtiler...

Metâin-i Aşere

Râvinin adaleti ile ilgili olanlar

Râvinin zabtı ile ilgili olanlar

1 Ravinin hadis rivayetindeki yalancılığı
KİZBU'R-RÂVÎ

1 Ravinin rivayetlerinde çok yanlış yapması
KESRETU'L-ĞALAT, FUHŞU'L-ĞALAT

2 Ravinin günlük yaşamında yalancılıkla itham edilmesi
İTTİHÂMU'R-RÂVÎ Bİ'L-KİZB

2 Ravinin dikkat etmesi gereken yerlerde gaflet göstermesi
FARTU'L-ĞAFLE, ĞAFLET

3 Ravinin İslam'ın emir ve yasaklarına uyma konusundaki gevşekliliği
FISKU'R-RÂVÎ

3 Ravinin hadisin sened ve metninde doğru sanarak hata yapması
VEHİM

4 Ravinin yeterince tanınmaması
CEHÂLETU'R-RÂVÎ

4 Ravinin sika râvilerden birine muhalif olarak rivayette bulunması
MUHÂLEFETU'S-SİKÂT

5 Râvinin bidat ehlinde olması
BİD'ATU'R-RÂVÎ

5 Râvinin hafızasının olmaması
SÛU'L-HIFZ

RÂVÎNİN ADALET SIFATIYLA İLGİLİ TA'N EDİLMESİ

Râvinin kasten hadis uydurup bunu Hz. Peygamber'e isnat etmesidir.

Hız. Peygamber adına hadis uydurduğu bilinmemekle birlikte râvinin günlük hayatında yalan söyleyen biri olarak tanınmasıdır.

Râvinin büyük günah işleme, haramlara dalma gibi davranışlarda bulunmasıdır.

Râvinin bid'at ehli fırkalardan birine mensup olması veya onların görüşlerini benimsemesidir.

Râvinin şahsının veya cerh ve ta'dil bakımından durumunun bilinmemesidir.

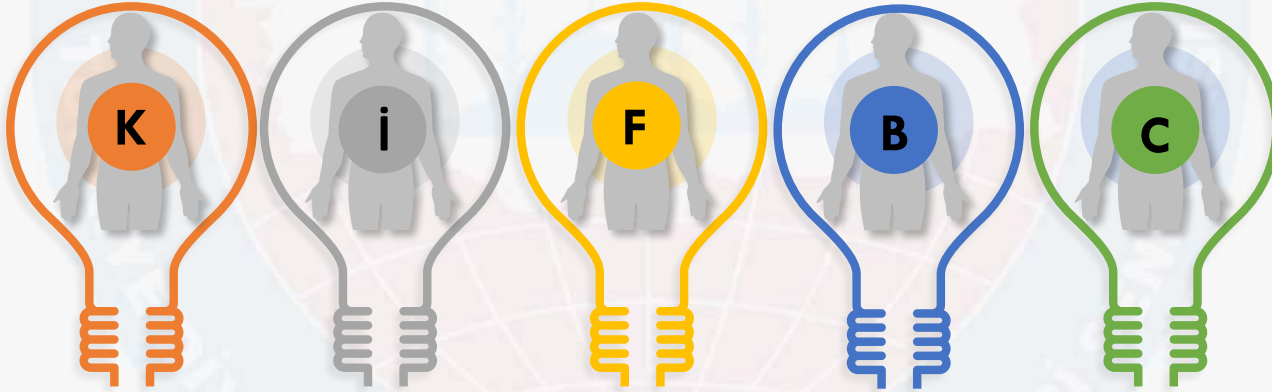
KİZBÜ'R-RÂVÎ

İTTİHÂMÜ'R-RÂVÎ Bİ'L-KİZB

FİSKU'R-RÂVÎ

BİD'ATÜ'R-RÂVÎ

CEHÂLETÜ'R-RÂVÎ

RAVİNİN ZABT SIFATIYLA İLGİLİ TA'N EDİLMESİ

F

FUHŞÜ'L-GALAT

Râvinin hâfıza zayıflığı, bilgisizliği, Arap dilinde yetersizliği, rivayette dikkatsizliği, fiziksel veya psikolojik kusuru, olumsuz çevre şartları, rivayeti yanlış anlaması gibi sebeplerle farkında olmadan birçok defa hataya düşmesidir.

G

GAFLET

Râvinin ezberleyerek veya yazarak hocasından aldığı hadisi dikkatsizliği yahut dalgınlığı yüzünden hatalı rivayet etmesi, başkalarının telkinine açık olması ve rivayetini kendisine telkin edildiği gibi değiştirmesi, hadisi dinlerken veya naklederken gevşeklik göstermesidir.

V

VEHİM

Râvinin rivayet kurallarını bilmemesi yüzünden hadisi yanlış rivayet etmesidir.

S

SŪŪ'L-HIFZ

Râvinin tabii ya da ânzi sebeplerle mâruz kaldığı hâfıza bozukluğu yüzünden hatalarının doğrudan kadar veya daha fazla olması halidir.

M

MUHÂLEFETÜ'S-SİKÂT

Zayıf bir râvinin sika râvilere, sika bir râvinin kendinden daha sika olan râvilerin rivayetine aykırı hadis rivayet etmesidir. Bunların birincisine "münker", ikincisine "şöz" denir.

HADİS SORU ÇÖZÜMÜ

Diyanet-SenTV

01 Mevzu hadisler için muhaddisler bunların asılsız olduğu belirtilmeksizin söylenmesinin, yazılmasının haram olduğunu söylerler. Çünkü böyle bir hadisi gören kişi onu peygamberimize ait sanacaktır. Mevzu hadisler asılsız oldukları belirtilerek insanları bunlara karşı uyarmak için söylenip yazılabilir.

Buna göre hadis ilminde mevzû haberlere hadis denmesinin sebebi nedir?

- A) Uyduran kişinin mevzu haberin yalnızca hadis olduğunu iddia etmesi
- ✓ B) Mevzu haberin hadis olduğu iddiasıyla birlikte şekil yönünden bir senedinin ve metninin olması
- C) Güzel kurgulanmış bir söz kümesi oluşturması
- D) Bazı özellikleri itibariyle sahih hadise benzemesi
- E) Uydurma da olsa şekil itibariyle yalnızca bir senedinin ve metninin olması

02

Buhârî'nin ahlâka dair hadisleri topladığı eseri “el-Edebu'l-Müfred” i merhum Ahmed Davudođlu dilimize kazandırmıştır.

Davutođlu'nun, aşağıdaki hadis kitaplarından hangisini neşretmiştir?

A) Sünen-i Darimî

B) Müsned

C) Sahîh-i Buhârî

✓ D) Sahîh-i Müslim

E) Muvatta

03

Hiz. Peygamberin, dinî tebliğ ve açıklama niteliği taşımayan, bir insan olarak yapmış olduğu fiillere bu tür hadisler denir. Hiz. Peygamberin yemesi, içmesi, giyinmesi böyledir. Bunların yer aldığı kitaplar, bir hadis kitabının, başka bir hadis kitabı ile karşılaştırılarak birincinin ikinciden fazla olarak içerdii hadislerden oluşan eserlerdir. Bu tür hadisler genelde “kütübü sitte” de yer almıştır.

Rivâyet döneminden günümüze kadar gelmeyen bazı kitaplarda da bulunmayan hadislere hangi tür eserde karşılaşılır?

A) Müstahrec

✓ B) Zevâid

C) Mevzûât

D) Şerh

E) Müstedrek

04 Hadis kaynaklarının oluşturulmasında tespit dönemi H.1. yy. sonlarına kadar devam eder. En çok hadis rivayet eden birinci tabakadan 2210 hadis rivayetiyle 4. sırada yer alan sahabî kimdir?

- A) Muhammed b. Sîrîn
- B) Abdullah b. Ömer
- ✓ C) Âişe
- D) Sa'îd b. el-Müseyyeb
- E) Enes b. Mâlik

05

Medine Sözleşmesi, Nüfus Sayımı Tutanağı, İmtiyâz Belgeleri, Yahudilerle Yapılan Yazışmalar, Dîne Çağrı Mektupları, Tâlimatnâmeler, Yemen’li Ebû Şâh’ın isteği üzerine yazılıp verilen hutbe gibi eserler/yazılar tespit dönemi kaynaklarıdır.

Aşağıdakilerden hangisi Hz. Peygamber hayattayken yazılanlar arasında yer almaz?

- A) İmtiyâz Belgeleri
- B) Abdullah b. Amr b. el-Âs’ın yazdıkları
- C) Enes b. Mâlik’in yazdıkları
- D) Ebû Râfi’in yazdıkları
- ✓ E) Ebû Hüreyre’nin hadis sahîfesi

06

Sahifeler, Hz. Peygamber tarafından yazdırılan mektuplar ve ahitnamelerle bazı sahabeler tarafından kaleme alınan sayfeler, asr-ı saadet devrinin ilk yazılı belgeleridir. Sahifeler, 50 civarında zikredilmiş ve sahabîlerin adları tek tek verilmiştir.

Bunlardan hangisi bize kadar ulaşabilen en eski hadis eseridir?

- A) Ebu Eyyüb el-Ensârî'nin sahifesi
- B) Ebu Bekir Sıddîk'in sahifesi
- C) Amr b. As'ın es-Sahîfetu's-Sâdika'sı
- D) Abdullah b. Mesud'un sahifesi
- ✓ E) Hemmâm b. Münebbih'in sahifesi

07

Senetlerdeki şahısların kimliklerinin, cerh ve ta'dil bakımından durumlarının belirlenmesi

- Hadis metinlerinin sebab-i vürûdunun açıklanması
- Nasih veya mensuh olup olmadığının tayin edilmesi
- Nadir kelimelerinin açıklanması
- Birbirine zıt gibi görünenlerin telif edilmesi

Hadislerden hüküm çıkarılması vb. hususlar hangi çalışmaların başlıca konularını teşkil etmiştir?

- A) Müsnedler   B) Esbabu vurudi'l-hadis
C) Nasih ve mensuh   ✓ D) Hadis şerhleri
E) Musannefler

08

Hadislerin senedini incelerken ravilerin birbirleriyle görüşüp görüşmediğinin tespit edilebilmesi onların doğum ve ölüm tarihlerini bilmeye bağlı olduğundan hadis usulünde tevârihu'r-ruvât ve'l-..... adıyla anılan çeşitli eserler kaleme alınmıştır.

Bu dirayetu'l-hadis (hadis değerlendirme) kitaplarına aşağıdakilerden hangi ad verilir?

- ✓ A) Vefâyât
B) Mübhemât
C) Müştebih
D) Esmâ ve künâ
E) Mu'telif ve muhtelif

09 Sahabîlerin sayısı hakkında kat'î bir rakam söylenmemiştir. Ebû Zurra er-Râzî, Peygamberin vefat ettiği sıralarda Mekke, Medine ve civarlarında 114 bin Müslüman bulunduğunu söyler. Sahabelerin terceme-i hâllerine tahsis edilen eserlerde sahabî sayısının 10 binin üzerine çıkmaması, bu mevzuda kat'î bir bilginin mevcut olmadığını gösterir. Fazîlet bakımından 12 tabakaya ayrılan sahabiler belli bir sıralamaya göre tabi tutulmuşlardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi sıraya uygun olarak yer almamıştır?

- A) Hudeybiye'de ağaç altında biat edenler
- B) Hudeybiye antlaşmasıyla Mekke'nin fethi arasında hicret edenler
- ✓ C) Bedir savaşı ile Hudeybiye antlaşması arasında hicret edenler
- D) Mekke'nin fethedildiği gün Müslüman olanlar.
- E) Mekke'nin fethinde ve Peygamberin son haccında kendisini gören çocuklar.

10

Hadîs râvilerinin, rivayete başlayacağı yaş hususunda imamlar, muhtelif görüşler ileri sürmüşlerdir. Qâzî İyâz, 50 yaş görüşünü reddederek daha önce gelip geçen seleften kaç kişinin bu yaşa ulaştığını ve bunlardan bir çoğunun bu yaştan önce vefat ettiğini zikretmiştir.

Buna örnek olarak aşağıdakilerden hangi ravileri örnek göstermemiştir?

- A) Ömer İbn Abdi'l-Azîz
- B) Sa'îd İbn Cubeyr
- C) Mâlik İbn Enes
- D) İbrâhim en-Nehâî
- ✓ E) Ebû Muhammed İbn Hallâd

11

Raviler arasında adları ve baba adlarıyla birlikte bazen dede adları yahut künyeleri ve nisbeleri aynı olan kişiler de bulunmaktadır. Adları, lakapları, künyeleri ve nisbeleri hem yazılış hem de okunuş bakımından aynı olan kimselerden özellikle aynı yüzyılda yaşayanların birbirine karıştırılmasının yol açacağı büyük hatalara mani olmak adına çeşitli eserler yazılmıştır.

Yukarıda sözü edilen eserlere ne ad verilir?

- A) Ricalu'l-hadis
- B) Usul-i hadis
- C) Belli memleketlerin ricali
- D) Belli kitapların ricali
- ✓ E) Müttefik ve müfterik

12

Hadisin senedinde ismi söylenmeden 'recul, sika' gibi müphem ifadelerle anılan raviler bulunduğu gibi metninde de aynı şekilde 'recul, ibnu fulan, bintu fulan' gibi kimlikleri belirtilmeden zikredilen kimseler olabilmektedir.

Senetteki bazı isimlerin bilinmemesi o rivayete güveni zedeleyeceği için bunların tanıtılması yönünde hangi eserler telif edilmiştir?

- A) Sika ve zayıf raviler   B) Zayıf Raviler
C) Sika raviler   D) Sahabe
✓ E) Mübhemât

13

Hadis hafızlarının bilhassa salı ve cuma günleri genellikle mescitlerde hadis imla ettikleri sırada talebelerinin kaydettiği hadislerden meydana gelen rivayet'ul-hadis türü kitaplardan biri olan çalışmalar diğer ilimlerdeki benzerleriyle kıyaslanamayacak kadar çoktur. Selçuklu Veziri Nizâmülmülk'ün hadis ilmindeki üstün yeri ve hadise dair iki çalışması zikredilebilir. Leys b. Sa'd'ın Meclis min fevâid'i bilinen en eski çalışmasıdır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi yukarıda anlatılan çalışma türüne verilen addır?

- A) Tahric Kitapları   B) Zevaid Kitapları
C) Fevaid Kitapları   ✓ D) Emâlîler
E) Şemâil Kitapları

14

Önce hadîslerin yazılması yasaklandı. İlk devirde, Hazreti Peygamberden işetilir muhafaza edilen hadîslerin tedvin edilmediği, yani bir kitap halinde toplanıp yazılmadığı bir gerçektir. Hazreti Peygamber hayatta iken, hadîs yazmaya teşebbüs eden ve iktidarları nisbetinde sahîfeler vücûda getiren kişiler yok değildir. Hazreti Peygamber hayatta iken başlayan hadîs kitabetini iki devre içerisinde mütalâ edilir. Birincisi, hadîs yazmak için kendisine müracaat eden sahabîlere, Hazreti Peygamberin izin vermediği devredir. İkinci devrede ise bu yasak ruhsata inkılâb etmiş ve hadîs yazmak isteyen sahabîler, sahifelerin yazmaya başlamışlardır.

Buna göre hadîs yazmayı yasaklayan en meşhur hadîs, kimin tarafından rivayet edilmiştir?

- ✓ A) Ebû Said el-Hudrî   B) Ebü Hureyre
C) Zeyd İbn Sabit   D) Muâviye
E) Enes b. Malik

15

Hadiste tedvin dönemi, hicrî 1. asrın sonlarından 2. asrın 1. veya 2. çeyreğine kadar süren bir zaman dilimini içine alır. Bu dönem, kaydedilerek veya ezberlenerek koruma altına alınmış olan hadislerin kitaplar (dîvânlar) içinde toplandığı dönemdir.

Aşağıdakilerden hangisiyle hadisleri toplama faaliyetine girişilmiştir?

- A) Harun Reşit   B) Haccac   C) Muaviye
D) Ömer b. Abdülazîz   E) Abdülazîz b. Mervân

16

IV. (X.) yüzyıldan itibaren, genellikle hadis kitaplarındaki rivayetlere kolayca ulaşabilmek ve bir hadisin çeşitli rivayetlerini bir arada görebilmek amacıyla kaleme alınan kitaplardır. Bu tür kitaplarda rivayetlerin baş tarafından bir kısmı zikredilmiş veya hadis metinlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Wensinck'in (1882-1939) başkanlığında bir heyet tarafından hazırlanan el-Mu'cemu'l-mufehres li-elfazi 'l-hadisi 'n-nebevi (Concordance et indices de ta tradition musulmane) adlı eser bu türün en tanınmış örneğidir.

Yukarıda tanımı yapılan hangi rivayetu'l-hadis çalışmaları içinde yer alan eserlerdendir?

- A) Sünenler ve Ahkâm Kitapları
- B) Müstedrekler
- C) Müstahrecler
- D) Kırk Hadisler
- ✓ E) Etraf Kitapları

17

Ravi adlarına göre tertip edilen kitap türlerinden biridir. Rivayetu'l-hadis (hadis rivayet) kitapları içinde bulunan bu kitaplarda rivayetler, 1. ya müsnedler gibi sahabe adına 2. veya mu'cemi tasnif eden muhaddisin hocalarının adına 3. yahut ravilerin şehirlerine, kabilelerine göre alfabetik olarak düzenlenmiştir. Ebu Ya'lâ eserinde Muhammed adını taşıyanları başa almak suretiyle alfabetik olarak sıraladığı 335 hocasının adından sonra onlardan rivayet ettiği bir, nadiren iki veya üç hadisi zikreder.

Yukarıda tanımı yapılan eserlere ne ad verilir?

- ✓ A) Mu'cemler
- B) Cüzler
- C) Kitaplar
- D) Müsnedler
- E) Musannefler

18 Cami'ler, hadislerde ele alınan bütün meseleleri kapsadığı düşünölen, başlıca sekiz ana konuyu ihtiva eden ve genellikle bablara göre düzenlenen bir tasnif türüdür. Bu konular şunlardır: 1. İman ve akaid; 2. ibadet ve muâmelât (ahkâm); 3. ahlâk ve nefis terbiyesi (rikak); yeme, içme ve yolculuk âdâbı; 5. tefsir, tarih ve siyer; 6. oturup kalkma âdâbı (şemâil); 7. fiten ve melâhim; 8. peygamberlerin ve ashabın menkıbeleri.

Aşağıdakilerden hangisi camiler kategorisinde olmayan kitaplardandır?

- A) Ma'mer b. Râşid'in (153/770) Kitabı'l-Cami'i
- B) Buhârî'nin (256/870) Cami'u'-sahih'i
- C) Müslim'in (261/875) Sahih'i
- D) Tirmizî'nin (279/892) Cami'i
- ✓ E) Kâdî İyâz'ın eş-Şifâ bi ta'rîfi hukuki 'l-Mustafa'sı

19 Sözlükte cemetmek manasınadır. Bu kelime ile, “yazılı sahifeleri cemederek iki kapak arasında kitap hâline getirmek” manası ifade edilir. Hadîs ilmi ıstılâhı’nda ise bu kavram, sahabe tarafından yazılmış olan yahut hafızalarda tutulan hadîs-i şerîfleri toplayarak bir kitap meydana getirmek manasına gelir. Bu dönemin ne zaman başladığı hakkında kat’î bir tarih vermek mümkün değildir. Ancak bu mevzû ile alakalı olarak gelen rivayetlerden, bu devrin Sahâbe Asrı’ndan sonra, yani birinci asrın sonları ile ikinci asrın ilk çeyreğinde başladığı anlaşılmaktadır. Hadiste bu faaliyeti ilk başlayan İbn-i Şihâb ez-Zührî’dir.

Yukarıda tanımı yapılan çalışmalar aşağıdakilerden hangisinin kapsamındadır?

- ✓ A) Tedvinü’l-Hadis
- B) Takyidü’l-Hadis
- C) Kitabetü’l-Hadis
- D) Hıfzü’l-Hadis
- E) Tasnifü’l-Hadis

20

Gelişigüzel bir araya getirilen hadisler gruplandırılmaya başlanmıştı. Cemetme faaliyeti sürerken gruplandırma faaliyetleri de başlamıştır. Her iki dönemde faaliyetleri için kesin başlangıç ve bitiş tarihleri yoktur. İlk sınıflandırmacılar hicri 2. asrın ilk yarısında başlamışlardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu dönemin kitapları arasında yer almaz?

- A) İmam Mâlik'in Muvatta'ı
- B) Abdürrezzâk b. Hemmâm'ın Musannef'i
- C) Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i
- D) Dârimî'nin Sünen'i
- ✓ E) Tirmizî'nin Sünen'i

21

Hadis metinlerinde geçen nadir kelimeleri açıklamak üzere ilk eseri kimin yazdığı tartışmalıdır. Ebu Ubeyd b. Sellam'ın eseri bu konuda eserlerin en hacimlisidir. Bu konudaki eserlerin farklı bir türü de hem Kur'an hem de hadislerdeki yabancı veya anlaşılması zor kavramların birlikte ele alındığı çalışmalardır.

Yukarıda sözü edilen ilim aşağıdaki seçeneklerden hangisidir?

- ✓ A) Garibu'l-hadis   B) Cerh ve ta'dil
C) İlelu'l-hadis   D) Muhtelifu'l-hadis
E) Nasih ve mensuh

22

Hadislerin daha iyi anlaşılabilmesi için bunların hangi sebeple, nerede ve ne zaman söylendiğini araştırma konusu yapan bir disiplindir. Fazla gelişmeyen bir ilim dalı olduğundan hakkında az sayıda eser telif edilmiştir.

Yukarıda hadis ilimlerinden hangisinin tanımı yapılmıştır?

- A) Cerh ve ta'dil
- ✓ B) Esbabu vurudi'l-hadis
- C) Muhtelifu'l-hadis
- D) Garibu'l-hadis
- E) İlelu'l-hadis

23

Peygamberlik müessesesini, özellikle Hz. Muhammed'in peygamberliğini ispatlamak amacıyla yazılan eserlerin ortak adıdır.

Bu tür eserlere ne ad verilmiştir?

A) Rivayet

B) Dirâyet

C) Meğâzî

D) Şemâil

✓ E) Delâil

24 Hadisleri bir araya getiren hadis kitapları yazılış yöntemlerine göre ve konularına göre düzenlenmiş olanlara ne ad verilir?

- ✓ A) Ale'l-ebvâb
B) Ale'r-ricâl
C) Emâliler
D) Vefâyât
E) Mu'telif ve Muhtelif

25

Hadis metinlerinin ilk harflerine göre alfabetik olarak yazılmış olanları da vardır. Bu kitapların yazılış amacı hadislerin farklı kanallarını bir arada verilmesidir. Bu kanalların karşılaştırılması hadislerdeki hataların ortaya çıkarılmasına yardımcı olduğu gibi, bir hadisin birden çok kanaldan gelmiş olması hadisin güvenilirliğini de artırmaktadır.

Bu tür hadis kitaplarına ne ad verilir?

- ✓ A) Etrâf kitapları   B) Rical kitapları
C) Cüz kitapları   D) Kırk hadis kitapları
E) Cerh ve tadil kitapları

26

- I. Tebliğ: Peygamberin vahyin bir kısmını insanlara bildirmesidir.
- II. Beyân/Tebyîn: Peygamberin vahyi açıklayarak tartışmalı konuları aydınlamasıdır.
- III. Tezkiye: Peygamberlerin insanları kötülüklerden ve günden arındırmasıdır.
- IV. İsmet: Peygamberlerin dini görevleri ile ilgili konularda hata yapmaktan Allah tarafından korunmuştur.
- V. Allah'ın elçileri ma'sûm'dur.
- VI. Peygamberlerin bireysel hataları konusunda Allah uyarmıştır.

Yukarıdaki seçeneklerden hangisi/hangileri doğru değildir?

- A) II-III
- B) IV-V
- C) VI-II
- D) III-IV
- E) I

27

- I. İlk Hadis Usûlü kitabı: Râmhürmüzî, el-Muhaddi sül-fâsıl'dır.
- II. Türkçe yazılan ilk Hadis Tarihi kitabı, İzmirli İsmail Hakkı tarafından hazırlanmıştır.
- III. İlk müstakil Türkçe eser Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in Hadis Tarihi kitabıdır.
- IV. Hadis Tarihi, hadisin Hz. Muhammed'in döneminden günümüze kadar gelen süreci anlatan bir ilimdir.
- V. Müteahhirûn dönemi hadis usûlü kitaplarından biri de Kadı İyâd'ın Ulûmü'l-hadîs'idir.

Yukarıdaki bilgilerden hangisi yanlış bir bilgidir?

- A) III   B) V   C) IV   D) II   E) I

28

- I. Mütেকaddimûn dönemi, hicrî 4. asrın başına veya sonlarına kadar devam eder.
- II. Müteahhirûn dönemi hicri 4. asrın başından veya sonundan itibaren devam eden dönemdir.
- III. Mütেকaddimûn dönemi hicrî 5. asrın ortalarına kadar devam eder.
- IV. Mütেকaddimûn dönemi eserlerinde her bir bilgi isnad zincirleriyle verilir. Müteahhirûn dönemi eserlerinde râvî zincirleri kaldırılmıştır.
- V. Mütেকaddimûn dönemi hadis usûlü kitaplarından biri de el-Bağdâdî'nin el-Kifâye'dir.

Yukarıdaki bilgilerden hangisi yanlış bir bilgidir?

- ✓ A) III   B) V   C) IV   D) II   E) I

29

Aşağıdakilerden hangisi sahâbe döneminde yazılan kayıtlar arasında yer almaz?

- A) Ebû Bekir'in sahifesi
- ✓ B) Ömer'in sahifesi
- C) Ali'nin sahifesi
- D) Abdullah b. Abbâs'ın sahifesi
- E) Abdullah b. Ömer'in sahifesi

30

Hicrî üçüncü asırda ve sonrasında da çok sayıda sünen yazılmıştır. Sünen kitaplarının üçü, hicrî üçüncü yüzyılda yazılmıştır. Buna ek olarak dördüncü asırda yazılan meşhur sünen tasnifi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nesaî
- B) Ebû Dâvûd
- C) İbn Mâce
- D) Dârimî
- ✓ E) Beyhakî

31 Aşağıdakilerden hangisi müteahhirûn döneminde İbnü's-Salâh'ın Ulûmü'l-hadîs'ine dayanarak yazılan kitaplardan değildir?:

- A) Nevevî (ö.676/1277), Ulûmü'l-hadîs
- B) İbn Kesîr (ö.774/1372) İhtisâru Ulûmi'l-hadîs
- C) İbn Hacer el-Askalânî (ö.852/1448), Nuhbetü'l-fiker
- D) Celalüddîn es-Suyûtî (ö.911/1505-6) Tedrîbü'r-râvî
- ✓ E) en-Nîsâbûrî (ö.405/1014) Ma'rifetü ulûmi'l-hadîs

32 Hadis ilminde “hadis ricâlinin ilk tabakasını oluşturan sahâbeden başlayarak daha sonraki dönemlerde birbirine yakın yaşlardaki râvilerin teşkil ettiği gruplar” anlamında kullanılan bu terim, hadis âlimlerinin geliştirdiği ve diğer ilim dallarının da benimsediği bir telif türüdür.

Yukarıda tanımı yapılan çalışmalara ne ad verilir?

- ✓ A) Tabakat
- B) Tebeu't-tâbiîn
- C) Fezâilu'l-Kur'ân
- D) Cerh
- E) Ta'dil

33 Hadis ilminin, râvileri ve güvenilirlik derecelerini belirlemeye yarayan ve yan dalları için kullanılan terime ne ad verilir?

- A) Kizbu'r-Râvî
- B) Fısku'r-Râvî
- ✓ C) Ricâlü'l-hadîs
- D) Rivâyetu'l-Hadis
- E) Dirâyetu'l-Hadis

34

Herhangi bir hadis kitabının bir başka hadis eseri veya eserleriyle karşılatırılıp birincisinin ikincisinden fazla olarak ihtiva ettiği hadisleri bir araya getiren eserlere ne denilmektedir?

- ✓ A) Zevâid
- B) Etrâf
- C) Tahriç
- D) Belirli konularla ilgili çalışmalar
- E) Sünen

35 Şahîh-i Buḥârî, Yûnînî nüshası esas alınarak II. Abdülhamid'nin emriyle yayınlanmıştır. 82 şerhi vardır. A'lâmü's-sünen, ilk Şahîh-i Buḥârî şerhi olarak bilinen eser Hattâbî (ö. 388/998) tarafından kaleme alınmıştır. İbn Hacer'in, hükümdarlar tarafından takdir edilmesi Aynî'nin tenkitlerine maruz kalmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi Buhari şerhlerini hazırlayanlar arasında yer almaz?

- A) İbn Hacer el-Askalânî
- B) Bedrüddin Aynî
- C) Kastallânî
- D) Yumunnî
- ✓ E) İbn Abdilberr

BAŞARILAR DİLERİZ.

Tasarım ve Sunum:
Hüseyin Kazan

Diyanet-SenTV